

การศึกษาวิเคราะห์พิธีกรรม “การโงมมะมวด”:
กรณีศึกษาจากชุมชนเขมร หมู่บ้านปรือเกียน
ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

An analysis of “JOLMAMUAD”: A case study
of Khmer Community Ban Preukian, Tumbol Nok-
muang, Muang District, Surin

สารทิ ขาวดี¹

¹ อาจารย์ประจำสาขาภาษาและวรรณคดีตะวันออก คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

บทคัดย่อ

บทความนี้มาจากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์พิธีกรรม “การโหลมะมีวด” : กรณีศึกษาจากชุมชนเขมร หมู่บ้านปรีอเกียน ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เป็นงานวิจัยที่มีจุดมุ่งหมายการศึกษาหลัก 2 ประการ คือ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อที่ปรากฏผ่านพิธีกรรม “การโหลมะมีวด” ของชุมชนเขมรในฐานะที่เป็นหนทางหนึ่งของการบำบัดรักษาโรคตามความเชื่อดั้งเดิม และ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรรม “การโหลมะมีวด” กับบริบทต่างๆ ได้แก่ ผู้ประกอบพิธี ผู้รับการบำบัดรักษา และผู้เข้าร่วมพิธีกรรม ทั้งนี้ใช้ทฤษฎีบทบาทหน้าที่มาเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ โดยผู้ทำวิจัยได้ศึกษาจากข้อมูลเอกสาร และลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อแจกแบบสอบถาม สัมภาษณ์และสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมขณะมีการประกอบพิธีกรรม และได้เสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์

คำสำคัญ : โหลมะมีวด, ชุมชนเขมร

Abstract

This research aims to the rite of “JOLMAMUAD”: A case study of Khmer Community Ban Preukian, Tumbol Nokmuang, Muang District, Surin Province. There are 2 purposes in this research:(1) to analyze ethic’s/community’s belief which have been represented through the rite “JOLMAMUAD” of Khmer Community as the way of traditional belief to cure diseases;(2) to analyze the relation between the rite “JOLMAMUAD” and other contexts—medium, patients and participants. This research also uses role theory to be a method of this analysis. All data collections of this study were collected from documents, the questionnaires, interviews and observations. Meanwhile, the researcher also attends and participates in the rite. This research was explained by a descriptive analysis approach.

Keywords : The rite of JOLMAMUAD, Khmer Community

บทนำ

“การโหลมะมีวด”² เป็นพิธีกรรมหนึ่งที่คนในชุมชนเขมร³ ไม่ว่าจะอยู่ในจังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ หรือแม้แต่ประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตยเอง ก็ยังคงถือปฏิบัติสืบทอดกันมา แม้ว่าสังคมโลกจะเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปมากเพียงใดก็ตาม ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า เมื่อใดก็ตามที่เกิดปรากฏการณ์แปลกประหลาดที่คนในหมู่บ้าน หรือชุมชน และสมาชิกในชุมชนไม่สามารถหาคำตอบได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมีใครคนใดคนหนึ่งในบ้านเกิดอาการเจ็บป่วยแบบไร้สาเหตุ วิธีการรักษาในทางวิทยาศาสตร์จนถึงที่สุดแล้วก็ไม่สามารถรักษาได้ สิ่งสุดท้ายที่ทุกคนจะต้องนึกถึงก็คือ การถูกกระทำโดยอำนาจเหนือธรรมชาติ และจะต้องใช้วิธีแก้ไขโดยการทำให้ภูตผีปีศาจหรืออำนาจใดๆ ก็ตามเกิดความพึงพอใจ โดยปกติคนในชุมชนเขมรมักจะมีความเชื่อร่วมกันว่า อะไรก็ตามที่วิทยาศาสตร์พิสูจน์ไม่ได้ก็น่าจะมาจากอำนาจที่มองไม่เห็น และคนป่วยอาจเคยกระทำการใดๆ อันเป็นการล่วงเกิน หรือทำให้อำนาจเหนือธรรมชาตินั้นๆ เกิดความไม่พอใจจะโดยความตั้งใจหรือไม่ก็ตาม และอาจกล่าวได้ว่าพิธีกรรม “การโหลมะมีวด” ถือเป็นสื่อกลางเพียงอย่างเดียวที่คนในชุมชนเขมรจะนำมาใช้เพื่อช่วยให้สามารถติดต่อสื่อสารกับอำนาจเหล่านั้นได้ เพื่อจักได้หาทางแก้ไขความผิดพลาดได้ทัน่วงที และถูกทาง อาจโดยการขอขมาลาโทษ เช่น สรงวงบูชา หรือการทำสิ่งต่างๆ ตามที่ร่างทรง(แม่มะมีวด) ทำนายทายทักและเป็นสื่อกลางให้ ซึ่งทำให้เห็นว่า แม้ว่าความเจริญทางวิทยาศาสตร์จะรุดหน้าไปมากมายเพียงใดก็ตาม แต่ความศรัทธาของคนในชุมชนเขมร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่บ้านปรีอเกียน และละแวกใกล้เคียงที่มีต่อพิธีกรรมดังกล่าว ก็ยังคงเหนียวแน่นไม่เสื่อมคลาย

² *โหลมะมีวด* หมายถึง พิธีกรรมการรักษาผู้ป่วยในชุมชนเขมร โดยใช้วิธีการทรงเจ้า

³ *ชุมชนเขมร* ในที่นี่มีความหมาย 2 ลักษณะคือ

ความหมายแรก หมายถึง คนไทยที่พูดภาษาเขมรเป็นภาษาถิ่น และยังคงมีการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมตามแบบอย่างของบรรพบุรุษ

ความหมายที่สอง หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านปรีอเกียน ต.นอกเมือง อ.เมือง จ.สุรินทร์

ผลการศึกษา

จากการศึกษาพิธีกรรม “การโหลมะมีวัด”: กรณีศึกษาจากชุมชนเขมร หมู่บ้านปรีอเกียน ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ สามารถสรุปผลการศึกษาวิเคราะห์ได้เป็น 2 ประเด็นใหญ่ๆ ดังนี้

1. ความเชื่อที่ปรากฏผ่านพิธีกรรม “โหลมะมีวัด”
2. ความสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรรม “การโหลมะมีวัด” กับบริบทต่างๆ

1. ความเชื่อที่ปรากฏผ่านพิธีกรรม “โหลมะมีวัด”

จากการแจกแบบสอบถาม สัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ตลอดระยะเวลาที่มีการประกอบพิธีกรรม(6-7 ชั่วโมงต่อการประกอบพิธีกรรมการรักษา 1 ครั้ง) ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ความเชื่อของคนชุมชนเขมรหมู่บ้านปรีอเกียนที่สะท้อนผ่านออกมาทางพิธีกรรม ได้เป็น 2 หมวด คือ ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และอำนาจเหนือธรรมชาติ และความเชื่อเรื่องการสู่ขวัญ(เฮาปลึง)

1.1. ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และอำนาจเหนือธรรมชาติ สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประการ ดังนี้

1.1.1 ความเชื่อเรื่องเทพเจ้า⁴ ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าที่ปรากฏผ่านพิธีกรรม ประมวลได้ดังนี้

เทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู

จากการสังเกตการณ์ขณะที่มีการประกอบพิธีกรรม พบว่า ในตอนเริ่มต้นนอกจากจะมีการกล่าวคำบูชาพระพุทธรูปโดยการตั้งนโม 3 จบ และมีการสวดมนต์อย่างย่อ ซึ่งเป็นการแสดงความเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนในสังคมไทยถือเป็นสิ่งที่สูงสุดนั่นคือการบูชาพระรัตนตรัย แล้วนั้น ผู้ประกอบพิธีกรรมจะมีการไหว้ครูของตน เพื่อเป็นการระลึกถึงบุญคุณท่านและเป็นการขอพรท่านให้พิธีกรรมการรักษาในวันนั้นๆ ผ่านพ้นไปได้ด้วยดี ในลำดับถัดมาก็จะมีการกล่าวคำบูชาเทพเจ้าต่างๆในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เช่น พระพรหม พระวิษณุ พระอิศวร พระนางลักษมี พระอุมาเทวี เป็นสำคัญ ซึ่งการกล่าวคำบูชาเทพนี้ ไม่ได้มีทุกครั้งที่เผลมะมีวัด

⁴ข้อมูลอ้างอิงเกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมา หรือตำนานเทพเจ้าต่างๆที่กล่าวไว้ในงานวิจัยนี้ เป็นการรวบรวมแล้วเรียบเรียง โดยนำความรู้จากเว็บไซต์ และเอกสารต่างๆ สามารถหาอ่านเพิ่มเติมได้ตามแหล่งข้อมูลที่อ้างอิงแหล่งข้อมูลไว้ในหน้าบรรณานุกรม

ประกอบพิธีกรรม เพราะต้องขึ้นอยู่กับร่างทรงนั้นๆด้วยว่า โดยส่วนตัวมีการนับถือและบูชาเทพเจ้าองค์ดังกล่าวหรือไม่ (ในกรณีที่เก็บข้อมูลจากการประกอบพิธีกรรมของแม่มะมีวัด

อรุณี นาคชาติ พบว่า ท่านจะมีการกล่าวบูชาเทพเจ้าของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูด้วย) หากเป็นแม่มะมีวัดบางรายก็กล่าวเพียงคำบูชาพระพุทธรูป และบูชาครูที่ตนนับถือเท่านั้น จากนั้นก็เริ่มประกอบพิธีไปตามลำดับ ซึ่งเทพเจ้าแต่ละองค์ที่ผู้ประกอบพิธี(แม่มะมีวัด หรือเรียกแบบชาวบ้านว่า บ้องบ้อง) กล่าวอ้างถึงขณะที่มีการประกอบพิธีกรรมส่วนใหญ่ก็จะเป็นเทพเจ้าของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู จากการเอยนামและมีการร่ายรำบูชา ทำให้มองเห็นความเชื่อแต่โบราณที่มาพร้อมกับการประกอบพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ของขอม หรือเขมรโบราณ กล่าวคือ การนับถือเทพเจ้าที่สำคัญได้แก่ พระพรหม พระศิวะ พระนารายณ์ ซึ่งก็หมายรวมไปถึงพระมเหสีของเทพเจ้าเหล่านั้นด้วย ไม่ว่าจะเป็น พระแม่อุมาเทวี(เจ้าแม่กาลิ) พระมเหสีของพระอิศวร และ พระนางลักษมี มเหสีของพระวิษณุหรือพระนารายณ์

ภาพประกอบการเซ่นไหว้พระอุมาเทวี

จากการสังเกตพบว่า ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมจะเริ่มต้นด้วยการกล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย คือ พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ก่อน จากนั้นจึงเป็นการบูชาเทพเจ้าของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ตามด้วยการกล่าวถึงเทพต่างๆ เช่น พระอินทร์ นางกั๊ก แม้โปสพและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตัวแม่ครุมนับถือ ดังนั้น พิธีกรรมในช่วงการไหว้ครุในตอนต้นจึงค่อนข้างยาวมาก เพราะจะต้องมีการร้อง การร่ายรำ และมีการเล่นดนตรีประกอบโดยตลอด ทั้งนี้ผู้ที่ร่วมอยู่ในพิธีจะรับรู้ได้ว่าแม่ครูกำลังกราบไหว้หรือบูชาเทพองค์ใดอยู่ ก็สังเกตจากการเปลี่ยนเครื่องแต่งตัวจากการสัมภาษณ์แม่ครุอรุณี ทราบว่า การที่ต้องกล่าวคำบูชาตามลำดับขั้นเช่นนั้น เป็นการ

บ่งบอกถึงความสำคัญ เช่นพระพุทธรูปเจ้าที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สูงสุดที่พุทธศาสนิกชนไม่อาจละเลยได้ ส่วนเทพทางพราหมณ์-ฮินดู เป็นเทพที่คนไทยเชื้อสายเขมรเองต่างก็นับถือมายาวนานแล้ว ส่วนเทพอื่นๆ เป็นสิ่งที่แม่มีมวด บางทีก็รวมไปถึงครอบครัวของผู้รับการรักษา และผู้เข้าร่วมพิธีกรรมในวันนั้นๆ ต่างก็รู้จักและนับถือ การได้มีโอกาสเอ่ยนาม ได้บูชาด้วยอาหารคาวหวาน บูชาด้วยเสียงดนตรี และการร่ายรำ ถือเป็นสิ่งที่จะทำให้เทพเหล่านั้นพึงใจ เพื่อจะได้ประสาทพรให้การประกอบพิธีกรรมการรักษาในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้ป่วยมีอาการดีขึ้น ดีขึ้นและหายเป็นปกติในที่สุด ยิ่งกว่านั้นก็จะช่วยปกป้องคุ้มครองทั้งตัวแม่มีมวด ผู้รับการรักษา และผู้ร่วมอยู่ในพิธีกรรมบังเกิดความผาสุกตลอดไป(อรุณี นาคชาติ, สัมภาษณ์, 30 มกราคม 2548)

นอกจากเทพเจ้าจากศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ดังที่กล่าวแล้ว จากการเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่า ปรากฏชื่อ และสิ่งศักดิ์อื่นๆ ในการประกอบพิธีกรรมอีกมากมาย ดังนี้

พระอินทร์ จากการสังเกตขณะที่มีการประกอบพิธีกรรมพบว่า ก่อนที่จะมีการทรงเพื่อทำนายทายทักหรือวิเคราะห์อาการเจ็บป่วย ผู้ประกอบพิธี หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า แม่ครู หรือ แม่มีมวดนั้นจะมีการร่ายรำเช่นสรวงเพื่อบูชาเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก่อน และหนึ่งในเทพเจ้าที่ชาวบ้านและผู้ประกอบพิธีให้ความเคารพนับถือก็คือ พระอินทร์ หรือท้าวสหสนันย์ที่คนไทยรู้จักกันดี จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทราบว่า พระอินทร์ คือ

เทวดาผู้เป็นใหญ่ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ กายสีเขียว มีพระเนตรถึงพันดวง ใช้วัชระ(สายฟ้า) เป็นอาวุธ มีช้างเอราวัณเป็นพาหนะ พระองค์มีมเหสี 4 องค์ คือ สุจิตรา สุธรรมา สุนันทา และสุชาดา พระอินทร์เป็นผู้ดูแลทุกข์สุขของมนุษย์โลก

ภาพประกอบการร่ายรำเพื่อเซ่นไหว้พระอินทร์

แม่โพสพ สุกัญญา สุจฉายา(แม่โพสพ : เว็บบไซต์) อธิบายว่า คนไทยเชื่อว่าในต้นข้าวมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เรียกว่า ขวัญข้าว หรือ แม่โพสพ หรือ นางโคสพ สถิตอยู่ ความเชื่อเช่นนี้ปรากฏในคนไทกลุ่มอื่นๆ ที่ทำนาเป็นอาชีพหลักด้วย มีภารกิจคือทำนุบำรุงรักษาต้นข้าวให้ออกรวง แข็งแรง ได้เมล็ดข้าวมากๆ เพื่อเป็นอาหารเลี้ยงพลโลก ขวัญข้าวหรือแม่โพสพจึงมีบุญคุณต่อมนุษย์

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้าน หมู่บ้านปรีอเกียนทำให้ได้ความรู้ที่น่าสนใจเพิ่มเติมว่า ก่อนที่จะลงไถลงนาในแต่ละปีนั้น เมื่อถึงวันแรกนาขวัญทุกปี(วันที่ขมางค) ชาวบ้านจะเตรียม**คันไถและควาย**(วันนี้แม่ในหมู่บ้านจะใช้รถไถกันมากขึ้น แต่ในหลายๆ ครอบครัวก็ยังคงปฏิบัติเช่นนี้อยู่) ไว้สำหรับไถ โดยเริ่มไถจากทางทิศหฺรต(ตะวันตกเฉียงใต้) เวียนขวา 3 รอบแล้วไถตัดหฺรตไปทางทิศอีสาน จากนั้นก็ปลดแอกออก รอนจนกระทั่งครบ 3 วันก็ไปไถอีกรอบ ส่วนขั้นตอนของการ**เพาะกล้า**ก็ต้องมีพิธี กล่าวคือ หลังจากที่ชาวบ้านเตรียมข้าวเปลือกแช่น้ำไว้ 2 คืนแล้วก็ยกขึ้นอบให้แห้งอีก 1 คืน จากนั้นก็เอาไปหว่านในนาที่ได้ไถคราดเอาไว้ ซึ่งเมื่อไปถึงก็ใช้ว่าจะหว่านได้เลยแต่จะต้องมีพิธีการกล่าวคือ ต้องมีการเตรียมดอกไม้สีขาว 2 ดอก รูปเทียน หมากพลู และน้ำหอม(เครื่องหอมต่างๆ) และที่จะลืมไม่ได้ก็คือ บทสวดบูชาแม่โพสพ เมื่อเตรียมอุปกรณ์ทุกอย่างเรียบร้อยก็จะมีการจุดรูปเทียน แล้วนำไปปักไว้ในกระเชอที่ใส่ข้าวเปลือกที่จะนำไปหว่าน เป็นอันเสร็จขั้นตอนไถและเพาะกล้า ต่อมาเป็นส่วนของการ**ปักดำ** หลังจากต้นกล้าที่หว่านไว้โตได้ทีก็จะเป็นช่วงของการปักดำ ชาวบ้านจะเลือกคนเกิดปีมะโรงและปีมะเส็งมาถอนกล้า และจะไม่เลือกคนที่เกิดปีระกาและปีจอ(ที่อื่นๆก็อาจจะมีความเชื่อเช่นนี้) มาเป็นผู้ถอนกล้าเพราะพวกเขาเชื่อว่า สัตว์ทั้ง 2 ชนิดนี้กินข้าว จะทำให้ได้ผลผลิตตอนเก็บเกี่ยวไม่เต็มที ดังนั้น**ในตอนที่เกี่ยว** ก็จะใช้คนที่เกิดปีมะโรง และปีมะเส็ง เก็บเกี่ยวเป็นคนแรกเช่นเดียวกัน ในขั้นตอนนี้ก็มืพิธีการเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ชาวบ้านจะเลือกวันมงคลมา 1 วัน(บางคนก็จะเลือกวันเดือนเต็ม คือ วันขึ้น 15 ค่ำ) เมื่อได้วันแล้ว แต่ละครอบครัวจะต้องเตรียมของเช่นไหว้แม่โพสพด้วย เมื่อไปถึงนา ก็เลือกที่นั้งประกอบพิธีและทิศทางที่เหมาะสมจุดรูปเทียนเพื่อบูชาพระแม่โพสพ แล้วแหวกต้นข้าวให้กว้างพอที่จะเอากระทงลงไปได้ แล้วจึงนำต้นมะพร้าวและต้นอ้อยวางลงไปใ้ในกระทง นำธงทั้งสี่ที่เตรียมมาปักลงไปใ้แต่ละมุมของกระทง จากนั้นก็จับต้นข้าวมารวมกัน 4 กอ เอาเชือกมัดไว้ก่อน แล้วก็จุดรูปเทียนบูชาแม่โพสพ ขอขมาท่านแล้วก็ขออนุญาตตัดต้นข้าว(มีนัยยะถึงตัวพระแม่โพสพ) และขออัญเชิญท่านย้ายที่

อยู่ไปที่ยุ่งข้าวแทน หลังจากมีการเก็บเกี่ยวข้าวเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็มาถึงขั้นตอนของการ นวดข้าวและเอาข้าวเข้ายุ้ง เมื่อจะเอาข้าวเข้าไปไว้ในยุ้ง ชาวบ้านจะพยายามเลือกวันขึ้น 2 ค่ำ และถ้าได้วันอาทิตย์ด้วยก็จะดีมาก เพราะชาวบ้านเชื่อว่าเป็นวันเกิดของท่าน ส่วนการปักข้าว ใหม่เอาไปสีครั้งแรกนั้น หลายครอบครัวจะไม่เลือกที่จะปักข้าวเปลือกไปสีในวันอาทิตย์ด้วย เหตุผลที่กล่าวไปแล้ว

พิธีกรรมที่เกี่ยวกับข้าวค่อนข้างจะมีขั้นตอนยุ่งยาก ไม่ว่าจะเป็นการไถครั้งแรก การ หว่านกล้า การปักดำ การเก็บเกี่ยว จนกระทั่งการนำข้าวเข้ายุ้งฉาง ทำให้เห็นภาพว่าคนใน ชุมชนเขมรค่อนข้างจะยึดถือและปฏิบัติตามกรอบพิธีที่สืบทอดมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ เพราะ ฉะนั้นในบางครั้งที่มีการเจ็บป่วยเกิดขึ้นในครอบครัวใด หาก“แม่มะมัวด” ทำนายว่า เพราะ ครอบครัวนี้ไม่เคยประกอบพิธีเช่นไหว้พระแม่โพสพเลย ทั้งที่ท่านเปรียบเสมือนแม่ที่ให้ชีวิต เมื่อมีการทำนายเช่นนี้ญาติหรือตัวผู้ป่วยเองก็จะต้องมีการเช่นสรวงบูชาหลังจากที่มีการ ประกอบพิธีกรรมเสร็จแล้ว ซึ่งอาจจะทำได้ง่าย ๆ เพื่อเป็นการขอขมา โดยการนำรูป เทียน ดอกไม้ และผลไม้ต่างๆ ที่ท่านชอบ กราบไหว้ขอขมาท่านที่ที่นาของตน และจะต้องทำเช่นนั้น ตลอดไป

หากมองผ่านพิธีกรรม “การโงลมะมัวด” จะเห็นว่า การที่มีการกล่าวถึงแม่โพสพด้วย นำจะเป็นไปได้ว่า ทางผู้ประกอบพิธีกรรมเชื่อว่าคนป่วยประกอบอาชีพเกษตรกรรมชีวิตย่อม ผูกพันอยู่กับข้าวในนา และพืชผลทางการเกษตรอื่นๆ บางครั้งคนป่วยอาจจะหลงลืมที่จะกราบ ไหว้บูชา หรือระลึกถึงบุญคุณของท่าน จึงอาจมีส่วนบันดาลให้เกิดการเจ็บป่วย เพราะฉะนั้น เมื่อมีการกล่าวคำบูชา มีการร่ายรำถวาย รวมทั้งมีการเช่นสังเวยให้อย่างถูกต้องวิธี เพื่อเป็นการ แสดงออกว่าไม่ได้หลงลืมอย่างที่เข้าใจ ก็อาจจะทำให้อาการเจ็บป่วยทุเลาลง หรือหายไป ในที่สุดได้ ในส่วนนี้ทำให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ในการประกอบพิธีกรรมสำหรับผู้ป่วยบางรายจะมีการ กล่าวอ้างถึงแม่โพสพ หรือในบางรายแม่โพสพก็เข้ามาประทับร่างทรง ทำให้เห็นถึงความ อ่อนโยนของคนในสังคมเกษตรกรรมที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติ เพราะรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ จึงอ่อนน้อมให้ธรรมชาติและเอาใจใส่กับทุกส่วนที่อยู่รอบข้าง ด้วยรู้ว่าทุกสิ่งต้องพึ่งพิงอาศัยซึ่ง กันและกัน จึงไม่แข็งกร้าวและนึกว่าตนเก่งแต่ผู้เดียว จากการสัมภาษณ์คนแก่คนเฒ่าใน หมู่บ้านทำให้ทราบว่า ชาวบ้านที่นี่มักสอนลูกไม่ให้ปักข้าวมาแล้วกินทิ้งกินขว้าง หรือทำข้าวตก พื้นแล้วเหยียบย่ำ ยังคงเป็นคำสอนที่คนในชุมชนเขมรยังคงใช้สอนลูกหลานอยู่ トラบใดที่ คนในชุมชนไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ยังตระหนักในข้อนี้ เชื่อแน่ว่าพระแม่โพสพก็น่าจะยังอยู่ในวิถี

ของคนในชุมชนเขมร และในวิถีไทยอย่างที่เคยอยู่ และพระแม่โพสพก็ยังคงเป็นนัยสำคัญในฐานะผู้ก่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ให้มนุษย์เราโดยเฉพาะคนไทยที่ยึดการทำนาเป็นอาชีพเกษตรกรรมพื้นฐานอยู่แล้ว

ภาพประกอบการเช่นไหว้แม่โพสพ

นางกวัก ถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นของสักการะของแต่ละครัวเรือนจากการสัมภาษณ์หลายครัวเรือนที่มีการบูชานางกวักก็จะให้คำตอบไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือนางกวักเป็นเทพเจ้าแห่งโชคลาภ เป็นเทพเจ้าที่เรียกเงินทอง และสิ่งดีๆ เข้าบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บ้านที่ประกอบอาชีพค้าขายจะมีการนำรูปปั้นนางกวักมาตั้งไว้หน้าร้าน (ในบริเวณที่สูงสุด) ในส่วนของการเช่นไหว้นั้น เจ้าของบ้านก็ต้องทำเป็นประจำ และมีการบูชาอย่างถูกวิธี หากทำอย่างถูกต้องและสม่าเสมอ ครอบครัวนั้นๆ ก็จะมีแต่สิ่งดีๆ เข้ามา เพราะเทพองค์นี้จะกวักเรียกแต่สิ่งดีๆ ให้เข้ามา หากครอบครัวใดนับถือ แต่ไม่ได้มีการบูชาอย่างถูกต้อง หรือหลงลืมไปว่ามีเทพองค์นี้อยู่ในบ้านก็อาจจะทำให้ท่านโกรธแล้วบันดาลให้คนในครอบครัวเจ็บไข้ไม่สบายได้ โดยสิ่งที่จะต้องเตรียมสำหรับการบูชาแต่ละครั้งก็คือ ดอกไม้ ธูปเทียน ของหวาน และผลไม้ จากการสังเกตการณ์ในพิธีกรรมการรักษาผู้ป่วย 3 ราย พบว่า มีเพียง 1 ใน 3 เท่านั้น ที่มีการรำยรำถวายนางกวัก เพราะฉะนั้นขณะที่มีการประกอบพิธีกรรมในผู้ป่วยบางรายจึงได้มีการเชิญเชิญนางกวักเข้ามาร่วมในพิธีกรรมด้วย โดยผู้ประกอบพิธีกรรมจะสวดมนต์แล้วก็ยกรูปปั้นที่หมายถึงตัวแทนนางกวักรำยรำไปเรื่อยๆ ตามจังหวะดนตรี

ภาพประกอบการร่ายรำเพื่อเซ่นไหว้ นางกั๊ก

บรรดาเทพเจ้าเหล่านี้จะปรากฏชื่อให้ได้ยิน เมื่อพิธีกรรม “โจลมะมีวด” เริ่มขึ้น และ “แม่มะมีวด” ก็จะกล่าวบทไหว้ครู โดยในบทไหว้ครูก็จะมีการเอ่ยถึงพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และบรรดาชื่อเทพเจ้าเหล่านี้ โดยเฉพาะเทพเจ้าของศาสนาอื่นก็จะปรากฏในตอนนี้ รวมไปถึงบุคคลต่างๆ ที่ผู้ประกอบพิธีให้ความเคารพศรัทธา ซึ่งก็น่าจะทำให้เห็นความเชื่อที่ว่า ทุกคนต้องมีครู ไม่ว่าจะประกอบพิธีกรรมใดๆ ก็ตาม ก็จะต้องระลึกถึงหรือขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเองเคารพนับถือ เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ประกอบพิธีกรรม รวมทั้งอำนวยความสะดวกให้ตนเองสามารถประกอบพิธีกรรมให้สำเร็จลุล่วงไปได้ ขณะเดียวกันผู้ป่วย ครอบครัวของผู้ป่วย และผู้ที่มาร่วมในพิธีกรรมก็จะรู้สึกมีกำลังใจตามไปด้วย

1.1.2 ความเชื่อเรื่องเทวดา อารักษ์และผีให้คุณ

ความเชื่อเรื่องเทวดา อารักษ์และผีให้คุณ มีอยู่ด้วยกันหลายประเภท ได้แก่ ศาลพระภูมิประจำบ้าน ผีเรือน พระภูมิเจ้าที่ ต้นไม้ใหญ่ที่ยักษ์มีเทวดารักษา ผีเสื้อผินา ผีปูดตา และผีป่าผีภู เป็นต้น จากการศึกษาและวิเคราะห์พิธีกรรม “โจลมะมีวด” โดยละเอียดสามารถวิเคราะห์ความเชื่อของคนในชุมชนเขมรเกี่ยวกับเทวดา อารักษ์และผีให้คุณ ของคนในชุมชนเขมรหมู่บ้านปรือเกียน รวมทั้งที่อาจเป็นการนับถือเฉพาะของแต่ละครอบครัวดังนี้

พระภูมิเจ้าที่ หรือ ศาลพระภูมิประจำบ้าน

สังคมไทยมีความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลพระภูมิสืบมาช้านานจนถึงปัจจุบัน เรื่องราวของพระภูมินั้น เป็นเพียงตำนานหรือนิทานเล่าสืบทอดกันมา จึงอาจมีผู้สงสัยว่า พระภูมิ มีจริงหรือไม่ และสามารถคุ้มครองป้องกันภัยพิบัติ ช่วยบันดาลให้เกิดโชคลาภให้เกิด

มากนักน้อยเพียงใด แต่คนจำนวนไม่น้อยเชื่อว่าพระภูมิจริง และพระภูมิคือวิญญาณของผู้ที่ตายแล้วมาสถิตอยู่ที่ศาล นับเป็นเทพผู้คุ้มครองรักษา การจัดตั้งศาลพระภูมิจึงนับเป็นพิธีการของศาสนาพุทธ และพราหมณ์ปะปนกัน เพราะมีการบูชาสังเวद्यขอพรและขอให้บันดาลในอธิการในสิ่งที่มุ่งหวัง แต่พระภูมิจะศักดิ์สิทธิ์สามารถดลบันดาลโชคลาภ และปกป้องคุ้มครองภัยหรือไม่ นั้น หากจะพิจารณาตามหลักพุทธศาสนา ก็ควรพิจารณาถึงกรรมคือการกระทำเป็นสำคัญ คือประกอบด้วยถ้าทำดีย่อมได้รับผลดี แต่ถ้าเคยทำชั่วมามาก ก็ย่อมได้รับความทุกข์และไม่มิโชคลาภ ถึงแม้จะมีการบูชาหรือสังเวद्यขอพร ก็มักจะไม่ใคร่เป็นผลสำเร็จ

ขณะที่มีการประกอบพิธีกรรมเป็นผู้วิจัยพบว่า สิ่งหนึ่งที่ร่างทรงหรือแม่มีวดแนะนำให้ญาติหรือผู้ป่วยเองกระทำหลังจากการประกอบพิธีกรรมก็คือ การสร้างศาลไว้ให้เทพหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้พำนักอาศัย เพื่อคอยระแวดระวังเภทภัยที่จะเกิดขึ้นกับผู้ป่วยหรือคนในครอบครัว ดังเช่น กรณีผู้ป่วยรายหนึ่ง หลังจากมีเทพเข้าประทับในร่างทรงและบอกว่าต้องการให้คนป่วยสร้างที่อยู่ที่ดีให้ ดังนั้นหลังจากเสร็จสิ้นการประกอบทางครอบครัวของผู้ป่วยจึงได้มีการสร้างศาล 2 ศาลเคียงกัน คือศาลเทพ และศาลพระภูมิเจ้าที่ทั่วไป เพราะพวกเขาบ้านมีความเชื่อว่าเทพและสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่นๆ เป็นคนละชั้น คนละจำพวก จะต้องตั้งศาลที่มีความแตกต่างกันโดยศาลเทพจะมีเสา 4 ต้น ส่วนสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่นๆ เช่น ผีปวย่ายายจะใช้เสาต้นเดียว และต้องทำบันไดขึ้นให้ด้วย เป็นที่น่าสังเกตว่าเกือบทุกครอบครัวจะมีการตั้งศาล แต่จะแตกต่างกันไปตามขนาดและวัสดุที่ใช้ ครอบครัวที่มีกำลังทรัพย์มากหน่อยก็จะใช้ศาลที่หล่อด้วยปูน หรือไม้ก็ทำสำเร็จแล้ว แต่ถ้าเป็นบ้านที่กำลังทรัพย์น้อยก็จะทำขึ้นเองอย่างง่ายๆ แต่ที่เหมือนกันก็คือ ทุกบ้านจะต้องมีการเซ่นไหว้

ภาพประกอบ การตั้งศาลพระภูมิตามที่แม่มะมีวัดบอก

ภาพประกอบ การตั้งศาลที่บ้านแม่มะมีวัดอรุณี

ผีเรือน

ผีเรือน หมายถึง ผีที่คอยปกป้องรักษาบ้านและคนในบ้าน หากเจ้าของบ้านปฏิบัติต่อผีเป็นอย่างดี ผีก็จะคุ้มครองคนในบ้าน ขณะที่มีการประกอบพิธีกรรมช่วงที่มีการทรงเจ้าอยู่ ผีเรือนบางตนอาจจะนึกสนุกและอยากเข้ามารำร่ายรำด้วยก็จะเข้ามารำอย่างสนุกสนาน และอาจจะมีการเชิญคนที่อยู่ในพิธีมาร่วมรำด้วยกัน บางครั้งผีเรือนเหล่านี้ก็ไม่ได้เกี่ยวข้องกับอาการเจ็บป่วยของแต่อย่างใด แต่อยากจะเข้ามาร่วมสนุกด้วย ดังนั้นเมื่อเข้ามาแล้วผีเรือนก็จะสนุกเต็มที่ อยากจะร้องรำทำเพลงด้วยจังหวะดนตรี หรือท่วงทำนองเพลงใด นักเพลง(นักดนตรี) ก็จะต้องเล่นเพลงที่ผีเรือนชอบ เมื่อร้องรำทำเพลงจนพอใจผีเรือนก็จะออกจากร่างทรงไป ในที่นี้หากเขาต้องการให้ผู้ป่วย ญาติผู้ป่วย และชาวบ้านที่เข้ามาร่วมในพิธีสนุกด้วยก็จะเชิญให้ร่วมร้องรำทำเพลงด้วยจนกระทั่งเป็นที่พอใจ

ภาพประกอบ การร่ายรำของญาติผู้ป่วยเพื่อเซ่นไหว้ผีเรือน

ผีป๋ายตายาย(ผีบรรพบุรุษ)

ผีเชื้อหรือผีบรรพบุรุษ เป็นผีเครือญาติที่ล่วงลับไปแล้ว ชาวบ้านมีความเชื่อว่าผีบรรพบุรุษยังไม่ได้ไปเกิด ยังคงคอยปกป้องคุ้มครองลูกหลานของตนอยู่ หากลูกหลานประพฤติไม่เหมาะสม ผีเชื้อก็จะโกรธบันดาลให้เจ็บป่วย ลูกหลานจะต้องทำการขอขมา จึงจะหายโกรธ เมื่อถึงวันโกน วันพระหรือวาระสำคัญต่างๆเช่นวันสารทเขมร ลูกหลานจะต้องให้ทานอุทิศส่วนกุศลไปให้ สำหรับลูกหลานบางคนทีละที้ง ไม่เคยใส่ใจบรรพบุรุษตนเอง ชาวบ้านที่นี้จะเชื่อว่า อาจก็มีเหตุให้ผีบรรพบุรุษโกรธเคืองจนบันดาลให้ลูกหลานต้องเจ็บไข้ไม่สบาย การประกอบพิธีกรรม “การโลงมะมีวด” ถือเป็นโอกาสสำคัญที่จะให้คนเหล่านั้นได้ทบทวนตนเองว่าบกพร่องๆไม่ใส่ใจ หรือละเลยในการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผีบรรพบุรุษของตนเองหรือไม่ ดังนั้น บ้านที่มีการประกอบพิธีจึงต้องมีการเตรียมอาหารการกินในการเซ่นไหว้ เพื่อเป็นการขอขมาด้วย หรือหากไม่ได้เตรียมของที่ผีบรรพบุรุษต้องการรับประทานตามที่ร่างทรงบอกในขณะประกอบพิธีก็สามารถจะเซ่นไหว้ในภายหลังได้ ซึ่งจะต้องกระทำจริงๆ มิใช่รับปากเฉยๆ

ตาจ๊ะเสราะ(ผีบรรพบุรุษของหมู่บ้าน)

ตาจ๊ะเสราะ คือ ผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน หรือ เจ้าของหมู่บ้านที่ได้ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งชาวบ้านจะนับถือกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ ถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนทั้งหมู่บ้านนับถือ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นเจ้าที่เจ้าทางประจำหมู่บ้าน ที่คอยปกป้องคุ้มครองลูกหลานที่อยู่ในหมู่บ้านของตนให้อยู่เย็นเป็นสุข แต่ถ้าหากลูกหลานประพฤติไม่เหมาะสม ตาจ๊ะเสราะก็จะโกรธบันดาลให้ลูกหลานในหมู่บ้านเกิดความเจ็บป่วย ดังนั้นลูกหลานก็ต้องทำการขอขมาจึงจะหายโกรธ โดยปกติในแต่ละปีชาวบ้านปรือเกียนทั้งหมู่บ้านก็จะทำพิธีเซ่นไหว้ตาจ๊ะเสราะร่วมกันอยู่แล้วในเดือนเมษายนของทุกปี ถึงแม้จะไม่มีเหตุร้ายใดๆ เกิดขึ้นกับชาวบ้านหรือกับหมู่บ้านก็ตาม

จากการสังเกตผ่านพิธีกรรมและจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านหมู่บ้านปรือเกียนทราบว่า ทุกครั้งที่มีการกล่าวคำไหว้ครู และการขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ “แม่มะมีวด” หรือร่างทรงจะต้องเอ่ยถึงตาจ๊ะเสราะด้วยทุกครั้ง นั่นก็แสดงให้เห็นว่าตาจ๊ะเสราะมีอิทธิพลต่อคนในหมู่บ้าน และชาวบ้านค่อนข้างมาก ทุกคนเชื่อถือและศรัทธา ในการเรียกตาจ๊ะเสราะ⁵ มาร่วมในพิธี

⁵ปกติชาวบ้านปรือเกียนจะประกอบพิธีเซ่นไหว้ตาจ๊ะเสราะทุกปีในช่วงสิ้นเดือนเมษายน ถือเป็น การแสดงความขอบคุณที่ทานช่วยปกป้องหมู่บ้านและคนในหมู่บ้านให้อยู่อย่างปกติสุข อีกทั้งเพื่อให้ทานพึงพอใจและคอยอยู่ปกป้องคุ้มครองหมู่บ้านตลอดไป ปกติจะใช้เวลาในการประกอบพิธีเซ่นไหว้ 2 วัน 1 คืน และคนในหมู่บ้านจะต้องมาร่วมพิธีกรรมทุกครอบครัว ทั้งนี้ อาหารการกินมาให้พร้อมสรรพ ทั้งนี้ชาวบ้านต้องมีการร้องรำทำเพลงให้ตาจ๊ะเสราะ ดูด้วย

นอกจากจะเป็นการเรียกผีบรรพบุรุษมาเป็นพยานในพิธีแล้ว การมาของท่านก็ถือเป็นการให้โอกาสแก่ลูกหลานในการแสดงความขอบคุณที่ได้ช่วยปกป้องคุ้มครองลูกหลานให้อยู่อย่างมีความสุข จากนั้นแม่มะมีวดก็จะร่ายรำถวายและกล่าวเชิญท่านมารับประทานอาหารที่ญาติผู้ปวายนนำมาประกอบในพิธีเช่นไหว้

จากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมในพิธี ได้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า วิธีสังเกตว่าตาจะเสราะจะได้เข้าร่วมในพิธีกรรมแล้ว ให้ดูที่การเปลี่ยนเครื่องแต่งตัวของผู้ประกอบพิธี(ร่างทรง) หรือแม่มะมีวด(กรณีที่เราไม่สามารถฟังภาษาเขมรได้) โดยผู้ประกอบพิธีจะเริ่มหยิบผ้าโสร่งมานุ่ง(อาจจะนุ่งโจงกระเบนหรือไม่ก็ได้) และนำผ้าขาวม้ามาโพกศีรษะ และคาดเอวหรือพาดบ่า และจะต้องสูบบุหรี่มวน ซึ่งลักษณะการแต่งกายเช่นนั้นก็เป็นการแต่งกายของชาวบ้านโบราณนั่นเอง นอกจากนี้ยังได้ทราบประสบการณ์จากชาวบ้านคนหนึ่งว่า เคยปรากฏว่ามีชาวบ้านหลายคนที่ทำตนไม่เหมาะสมลบหลู่ผีบรรพบุรุษในหมู่บ้าน ในที่สุดก็ทำให้เกิดการเจ็บไข้ได้ป่วยแบบไม่ทราบสาเหตุ บางคนเมื่อรักษาไม่หายก็จะให้ร่างทรงทำนายทายทัก บางรายก็ต้องประกอบพิธีกรรม “การโหลมะมีวด” เพื่อจะได้รู้ว่าตนกระทำสิ่งใดที่เป็นการล่วงเกินสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใดหรือไม่ ในบางกรณีก็มีการบนบานศาลกล่าวกับตาจะเสราะแล้วไม่ได้ไปแก้บนก็อาจจะทำให้เจ็บป่วยหรือไม่ก็เกิดปัญหาหุรมเราขึ้นในครอบครัวได้ เมื่อทราบสาเหตุก็จะต้องรีบแก้ไขทันทีตามคำแนะนำทันที

วิธีการเช่นไหว้ตาจะเสราะก็คือ นำดอกไม้ ธูป เทียน เหล้า ผลไม้ และข้าวปลาอาหาร ไปเช่นไหว้และทำการขอขมาท่าน ท่านก็จะหายโกรธ และสถานที่ที่คนในหมู่บ้านปรือเกียนจะไปไหว้ขอขมาก็คือ ศาลต้นไทรประจำหมู่บ้าน เพราะทุกคนเชื่อว่าท่านพำนักอยู่ ณ ที่นั้น

พิธีขอขมาศาลตาจะเสราะ(ศาลปู่ตา) ประจำหมู่บ้านปรือเกียน

ศาลปู่ตา(ตาจ๊ะเสาะระ) ประจำหมู่บ้านปรีอเกียน

ผีไร่ผีนา

ผีไร่ผีนา หรือผีตาแฮก(คนอีสานเรียก) เป็นผีที่ทำหน้าที่อารักษ์คอยรักษาผืนไร่ผีนา รวมทั้งคอยอำนวยผลให้ข้าวกล้างดงาม น้ำ ปลา อุดมสมบูรณ์ ตลอดจนคอยคุ้มครอง วัช ควาย ให้มีสุขภาพดีเหมาะในการทำงาน ผีไร่ผีนาจะสถิตอยู่มุมใดมุมหนึ่งของที่นา นาแปลงใดที่ผีไร่ผีนาสถิตอยู่ชาวบ้านจะยกคันทนาให้สูงขึ้น ก่อนจะลงมือทำนาจะต้องทำพิธีนั้น จะกระทำกันในวันพฤหัสบดี อาหารที่นำไปเช่นผีตานาได้แก่ ไก่ต้ม เหล้าขาว แกลบ ข้าวต้มมัด ไข่ต้ม ข้าวดำ ข้าวแดง กล้วย น้ำอ้อย น้ำตาล เมื่อเลี้ยงผีนาเสร็จแล้ว ชาวบ้านก็จะปักดำข้าวกล้าในนาแปลงที่ผีนาอยู่ก่อนเพื่อเป็นการเสี่ยงทายความงอกงามของข้าวในนา

ตาฤาษี(โลก ตา มหา ระ เสี่ย)

ตาฤาษี(โลก ตา มหา ระ เสี่ย) ก็คือ ผู้ทรงศีลที่มีคาถาอาคม มีเวทมนตร์คาถา มีอำนาจมีฤทธิ์เดช มีอำนาจสามารถล่วงรู้สิ่งต่างๆ ได้ ไม่ก่อกวนใคร แต่ถ้าหากบ้านใดที่มีการนับถือตาฤาษี(โลก ตา มหา ระ เสี่ย) ก็จะต้องทำที่อยู่ให้ท่านให้เรียบร้อย เช่น อาจจะต้องมีการตั้งศาล และนำรูปปั้นที่เป็นเสมือนตัวแทนท่านไปตั้งไว้ภายในด้วย จากนั้นเจ้าของบ้านก็ต้องกราบไหว้บูชา จะทำทุกวันหรือทุกวันพระก็ได้ ขณะที่กราบไหว้ก็มีการอธิษฐานขอพรให้ท่านปกป้องคุ้มครองดูแลคนในครอบครัวให้อยู่เย็นเป็นสุข ส่วนอาหารเช่นไหว้ไม่ต้อง ใช้เพียงดอกไม้ธูปเทียนก็พอ

ในขณะที่มีการประกอบพิธีกรรมพบว่าบางครอบครัวที่อาจจะนับถือและระลึกถึงท่านแต่ไม่เคยได้ทำศาลให้ท่านได้พำนักอยู่เป็นที่เป็นทาง ท่านก็จะอาศัยช่วงที่มีการเข้าทรงบอกผ่านมาทางร่างทรงให้แจ้งแก่เจ้าของบ้านว่าท่านต้องการอะไร หลังจากที่เจ้าของบ้านได้รับทราบจากร่างทรงแล้ว หลังจากการประกอบพิธีกรรมจึงได้มีการตั้งศาลขึ้น อาจจะเป็นศาลที่ทำขึ้นเองง่ายๆจากไม้หรือเป็นศาลสำเร็จที่วางขายตามท้องตลาดก็ได้ แต่ที่เจ้าของบ้านจะขาดไม่ได้ก็คือจะต้องนำรูปปั้นฤาษีหนวดยาว ถือไม้เท้าไปตั้งไว้ในศาลดังกล่าวด้วยการสัมผัสภาษณ์เพิ่มเติมทำให้ทราบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่ในหมู่บ้านเชื่อว่าหากเจ้าของบ้านทำตามก็จะทำให้อยู่ดีมีสุข สุขภาพก็จะแข็งแรง ไม่มีโรคภัยเบียดเบียน เพราะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยสกัดกั้นไม่ให้สิ่งเลวร้ายเข้ามาใกล้ภัยคนในครอบครัว ฉะนั้นจึงสังเกตเห็นว่า ในหลายครอบครัวนอกจากจะมีศาลเทพ ศาลพระภูมิแล้ว ก็จะมีศาลผีปู่ตายาย ซึ่งในนั้นก็จะมีรูปปั้นของตาฤาษี(โลก ตา มหา ระ เสี่ย) ตั้งอยู่ภายในด้วย

กุมารทอง

กุมารทอง เป็นของบูชากราบไหว้ประจำบ้าน หรือเป็นคนตัวเล็ก หรือที่เรียกว่า “ลูกกรอก” มีหน้าที่คอยให้ความช่วยเหลือเจ้าของบ้าน หากบ้านใดมีการนับถือกุมารทอง(สังเกตได้จากมีการมีรูปปั้นเด็กอยู่ในแท่นบูชา) แต่หลังสิ้นไม่มีการเซ่นสังเวยข้าวปลาอาหารไปให้ ก็อาจจะทำให้เขาไม่พอใจหรือโกรธ จนกระทั่งไม่ปกป้องคุ้มครองเจ้าของ และอาจบันดาลให้เกิดเรื่องร้ายในบ้านได้ ดังนั้น เมื่อครอบครัวใดมีกุมารทองอยู่ในครอบครอง จึงต้องมีการกราบไหว้บูชา และสวดมนต์แผ่ส่วนบุญส่วนกุศลไปให้ด้วย หากเขาได้รับ ก็จะคอยปกป้องคุ้มครอง คอยให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่เป็นเจ้าของ ชาวบ้านที่นี้เชื่อว่า กุมารทองมีลักษณะที่พิเศษ กล่าวคือ มีอำนาจล่วงรู้สิ่งต่างๆ ได้ไม่ว่าจะเป็นอดีตหรืออนาคตได้ การเช่น

ไหว้จะทำโดยการจุดธูปเทียนบอกกล่าวและอัญเชิญมากิน ส่วนข้าวปลาอาหารที่จะนำมาถวาย ก็ต้องเป็นอาหารการกินเช่นเดียวกับเจ้าของบ้าน โดยส่วนใหญ่จะเลือกถวายในวันพระ แต่จะ เช่นไหว้ทุกวันก็ไม่เป็นการเสียหายแต่อย่างใด

ภาพประกอบการรำยาเช่นไหว้ภูมารถอง ภาพประกอบการตั้งศาลเพื่อเช่นไหว้ภูมารถอง

เทวอารักษ์ประจำต้นไม้ใหญ่

เทวอารักษ์ประจำต้นไม้ใหญ่ ปกติท่านไม่ใช่ผีให้โทษ แต่จะอยู่ปกป้อง ป่าและต้นไม้ใหญ่เพื่อจะได้ดำรงความชุ่มชื้นแก่ผืนดิน ถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์อีกประการหนึ่งที่ชาวบ้านนับถือ เพราะชาวบ้านมีความเชื่อว่าต้นไม้ใหญ่ทุกต้นมักจะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือเทพอารักษ์สิงสถิตย์อยู่ และชาวบ้านมักจะสอนลูกหลานไม่ให้ลบหลู่ดูหมิ่น เช่น ไปถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะรดโคนต้นไม้ยำเกรง หรือแม้แต่ชาวบ้านเองหากจะต้องตัดต้นไม้ใหญ่ก็จะต้องมีการขออนุญาต หรือขอขมาลาโทษเทพอารักษ์หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำต้นไม้เสียก่อน มิฉะนั้นอาจจะทำให้ตนเองหรือคนในครอบครัวประสบเคราะห์กรรมหรือความหายนะ โดยเฉพาะต้นไม้ใหญ่ เช่น

ต้นโพธิ์ ต้นไทร เป็นต้น ในหมู่บ้านปรีอเกียนเองมีต้นโพธิ์ใหญ่ประจำหมู่บ้านหนึ่งต้น มีอายุยาวนานมาก จากการสอบถามผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน บอกว่ามีอายุกว่าหนึ่งร้อยปีแล้ว ชาวบ้านเชื่อว่าต้นไม้นี้เป็นต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้านไม่มีใครกล้าตัด หรือแม้แต่เด็กๆ ก็มักจะถูกห้ามปรามจากผู้ใหญ่ไม่ให้ปีนเล่น ที่สำคัญคือบริเวณใต้ต้นโพธิ์ได้ตั้งศาลปู่ตาประจำหมู่บ้านไว้ด้วย ดังนั้นสถานที่แห่งนี้ จึงเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และเป็นสถานที่ต้องห้ามสำหรับกระทำการสิ่งใดที่เป็นการลบหลู่ และมีชาวบ้านหลายรายที่เคยกระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องจนทำให้ตนเองล้มป่วย แต่เมื่อประกอบพิธีกรรม “การโຈลมะมีวด” แล้ว ก็จะมีรู้ที่มาของการป่วย และจะมีการทำพิธีขอขมา หลังจากนั้นอาการเจ็บป่วยก็ทุเลาลง ซึ่งการประกอบพิธีกรรมของคนทรง(แม่มะมีวด) ในแต่ละครั้ง หากคนทรงทราบว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้านที่ชาวบ้านนับถือมีอะไรบ้าง ก็จะอัญเชิญสิ่งเหล่านั้นโดยการเอ่ยนามเพื่อให้ท่านรับรู้และมารับการเช่นไหว้บูชาจากผู้ป่วย ญาติๆ และชาวบ้านด้วยทุกครั้ง แม้จากการทำนายทายทักแล้วจะไม่มีกรบอกว่าคุณป่วยได้ไปแสดงกรियाหรือวาจาใดๆ ที่เป็นการลบหลู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้นหรือไม่ก็ตาม สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าคุณในชุมชนเขมรมีความผูกพันกับธรรมชาติรอบตัว และมีความเชื่อร่วมกันว่า ต้นไม้ใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้นโพธิ์และต้นไทรนั้น มักจะมีเทพารักษ์สิงสถิตย์อยู่ ดังนั้น จะต้องให้ความเคารพ ไม่ตัด ไม่ทำลาย ไม่ลบหลู่ดูหมิ่น ทั้งทางกายกรรม วจีกรรม หรือมนกรรม

1.1.3 ความเชื่อเรื่องเทวดา อารักษ์ และผีที่ให้โทษ

ความเชื่อเรื่องเทวดา อารักษ์ และผีที่ให้โทษ ก็มีหลายประเภทเช่นเดียวกัน โดยทั่วไปอาจแบ่งได้ ดังนี้ ผีเรือน ผีตानी ผีปอบ ผีกระสือ นางตะเคียน และผีกองกอย เป็นต้น และหากพิจารณาเฉพาะชุมชนเขมร หมู่บ้านปรีอเกียน พบว่า คนส่วนใหญ่จะเชื่อว่าผีที่มีส่วนทำให้เกิดความเจ็บป่วย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าหากมีใครในหมู่บ้านเกิดความเจ็บป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุ ก็จะมีคนเชื่อว่า อาจเป็นเพราะพวกผีให้โทษมาทำร้าย ซึ่งจากการสัมภาษณ์และเข้าสู่เหตุการณ์แบบมีส่วนร่วม สามารถระบุชนิดของผีให้โทษ ที่ได้รับการเอ่ยนามในขณะที่มี การประกอบพิธีกรรม ดังนี้

ผีเรือน

ผีเรือน ในที่นี้ขอกล่าวถึงในแง่ลบ เพราะผีเรือนมีทั้งผีเรือนที่ดีที่คอยรักษาบ้าน เพราะคนในชุมชนเขมรเชื่อว่าทุกบ้านมีผี หากปฏิบัติต่อผีเป็นอย่างดี ผีก็จะคุ้มครองคนใน

บ้าน และหากปฏิบัติไม่ดีก็อาจเกิดทุกข์ภัยแก่คนในบ้านได้ เพราะฉะนั้นเหตุร้ายบางประการที่เกิดขึ้นกับครอบครัวหรือคนในครอบครัวส่วนหนึ่งจึงน่าจะเกิดจากการกระทำของผีเรือน ดังนั้นขณะที่มีการเข้าทรงอยู่ หากผีเรือนไม่พอใจในตัวผู้ป่วย หรือคนในครอบครัวของผู้ป่วย ผีเรือนก็จะมาประทับร่างคนทรง และบอกเจตนาว่าเหตุใดตนจึงต้องทำให้ผู้ป่วยมีอาการเช่นนั้น หากผู้ป่วยได้เคยกระทำผิดจริง ตัวผู้ป่วยและญาติก็จะขอขมาลาโทษ จนกระทั่งผีเรือนพอใจแล้วก็จะกลับไป หากผีเรือนยังไม่พอใจญาติหรือคนที่มาร่วมในพิธีก็จะช่วยกันหาวิธีหรือช่วยพูดให้ผีเรือนพอใจ หากยังไม่พอใจอยู่เช่นเดิมก็อาจจะถามความต้องการของผีเรือนโดยตรงไปตรงมา เช่น ผีเรือนโกรธที่เจ้าของบ้านไม่เคยเซ่นไหว้ทันเลย ดังนั้นจึงอยากให้คนในครอบครัวของผู้ป่วยเตรียมของเซ่นไหว้หลังจากที่พิธีกรรมสิ้นสุดลงแล้ว เป็นต้น

ผีปอบ

ผีปอบก็คือคนที่เป่าผี เข้าไปสิงในร่างกายของคนอื่นเรียกว่า ผีปอบเข้า เพื่อที่จะกินตับไตไส้พุงของคนคนนั้น บางครั้งคนที่ถูกผีปอบเข้าอาจถึงแก่ชีวิตได้ หากไม่มีหมอผีมาขับไล่ผีปอบที่สิงสถิตย์อยู่ให้ออกไป ส่วนสาเหตุที่จะทำให้คนเป็นปอบนั้นมีอยู่ 2 ประการคือ เกิดจากการเรียนเวทมนตร์คาถาต่างๆ เช่น เสน่ห์ยาแฝด อยู่ยงคงกระพัน เมื่อเวทมนตร์คาถานั้นแก่กล้าจนเกินไป หรือประพุดติปฏิบัติผิดข้อห้ามของเวทมนตร์นั้นๆ ผลที่สุดก็กลายเป็นผีปอบ และเกิดจากการถ่ายจากบรรพบุรุษ หากพ่อหรือแม่เป็นปอบ เมื่อตายไปผีปอบจะรีบออกจากร่างไปสิงสถิตบุคคลที่อยู่ใกล้ และบุคคลนั้นจะกลายเป็นปอบทันที

เมื่อผีปอบเข้าสิงร่างใคร บุคคลนั้นจะมีอาการชักกระตุก ตันทุรนทุราย ส่งเสียงร้องโหยหวน นึกกลัว ญาติพี่น้องต้องไปตามหมอผีมาทำพิธีขับไล่ผีปอบ โดยการใช้หาวยวิเศษหรือหางกระเบนและใช้ว่านไฟเหน็บหรือจี้ลงไปตามส่วนต่างๆ ของร่างกาย เมื่อผีปอบทนไม่ได้ก็จะออกปากบอกว่าตนเป็นใคร มาจากไหน แล้วจึงออกจากร่างไป แต่ในบางราย ถ้าผีปอบนั้นมีคาถาแก่กล้ากว่าหมอผี ผีปอบนั้นก็จะไม่ยอมออก คนที่ถูกผีปอบเข้าก็จะตายหากแก้ไขไม่ทัน ดังนั้น หากการทำงานหนักบอกรว่าเกิดจากการกระทำของผีปอบก็ต้องแก้ไขตามคำแนะนำจากการสัมภาษณ์ทราบว่า ในอดีตเคยมีชาวบ้านยเจ็บไข้เพราะอำนาจของผีปอบและก็ได้รับการแก้ไขจนหาย แต่ปัจจุบันไม่ค่อยพบว่าเกิดจากสาเหตุนี้แล้ว

ผีตายโหง(คर्मอจ - เขา)

ผีตายโหง หรือ คर्मอจ - เขา(คำว่า คर्मอจ แปลว่า ผี ส่วนคำว่า เขา แปลว่า ดิบ) นั้น ชาวบ้านที่นี้(คนเขมร)ค่อนข้างให้ความเชื่อถือมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากในหมู่บ้านนั้นมีผู้เสียชีวิตแบบตายท้องกลม(เสียชีวิตขณะที่กำลังตั้งครรภ์) เสียชีวิตจากอุบัติเหตุ หรือเสียชีวิตด้วยเหตุการณ์ที่ไม่ปกติอื่นๆ ชาวบ้านจะเชื่อว่าวิญญาณของคนเหล่านี้จะไม่ได้ไปผุดไปเกิด จะเร่ร่อนไปเรื่อยๆ เพื่อขอของกินจากชาวบ้านกิน และจะมาตามรังควานญาติ หรือคนในหมู่บ้านที่ร่างกายและจิตใจค่อนข้างอ่อนแอ จนกระทั่งคนๆ นั้นเกิดความเจ็บป่วยมากยิ่งขึ้น ชาวบ้านจะมีความเชื่อว่า บรรดาผีตายโหง หรือ คर्मอจ - เขา นั้น แม้ญาติสนิทจะทำบุญด้วยข้าวปลาอาหาร ของหวาน และขนมมณเฑียรไปให้หรือกระทั่งกรวดน้ำไปให้ พวกเขาก็จะไม่ได้รับ เพราะถือว่าผีเหล่านี้เป็นผีที่ตายไม่ดี ไม่สามารถเข้ามารับอาหารในบริเวณวัด หรือบริเวณบ้านที่มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยปกป้องคุ้มครองได้ จึงได้เพียงเกาะรั้วยื่นมองอาหารอย่างน่าเวทนา เพราะฉะนั้นหากผู้ป่วยคนใดไม่สบายเพราะเหตุจากผีตายโหงก็ต้องแก้ให้ถูกทางเช่นกัน

หมาดำ (จแก-เคมา)

หมาดำ เป็นหมาไสยศาสตร์ เกิดจากขี้ผึ้ง หรือน้ำมันจากผีตายท้องกลม ต้องใช้คาถาในการบดเป่ารักษา ไม่ต้องมีการเช่นไหว้ เมื่อเข้ามาในตัวของคน หมาดำจะกระทำได้หลายอย่าง ต้องหาคนตีมีวิชาด้านไสยศาสตร์มาแก้ไขให้ทันทั่วทั้งที่ มิฉะนั้นอาจถึงแก่ชีวิตได้ จากการสอบถามทราบว่า หมาดำ หรือ จแก-เคมา ชอบกินของคาว และชอบเข้าสิงคนท้องหรือคนป่วย เป็นสิ่งที่ไม่ดี ชาวบ้านจะไม่นิยมเช่นไหว้

จากการสัมภาษณ์คนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้าน ทำให้ทราบว่าหมาดำนี้มักจะเกิดจากอำนาจไสยศาสตร์ ซึ่งคนที่มีคาถาอาคมเท่านั้นจึงจะมีอำนาจทำมันขึ้นมาได้ ส่วนใหญ่คนมีวิชาจะเลี้ยงไว้เพื่อป้องกันตนเอง และใช้ให้ไปทำร้ายผู้อื่นศัตรูหรือคู่อริที่ตนเองไม่ชอบ ในบางครั้งหมาดำก็อาจเกิดจากการเรียนวิชาอาคมหรือมนต์ดำแล้วผู้เรียนไม่สามารถยึดถือสิ่งที่ต้องปฏิบัติหรือยกเว้นได้ หมาดำนั่นก็จะไม่เชื่อฟังเจ้าของที่เลี้ยงก็จะเร่ร่อนเข้าสิงคนอื่นเพื่อกินเป็นอาหาร นอกจากนี้ชาวบ้านยังได้บอกเล่าเพิ่มเติมอีกว่า หลายหมู่บ้านมีคนตายติดต่อกันหลายราย และตายอย่างต่อเนื่องโดยไม่ทราบสาเหตุ ชาวบ้านจึงจัดให้มีการเข้าทรง หรือ “การโหละมมีวด” เมื่อทราบว่าเกิดจากหมาดำ ในที่สุดก็ต้องหาคนตีมีวิชามาปราบ เหตุการณ์ในหมู่บ้านจึงจะสงบลง

จรีาบ

จากคำบอกเล่าของชาวบ้านหมู่บ้านปรือเกียน สิ่งหนึ่งที่สามารถทำให้คนในหมู่บ้านเกิดการเจ็บป่วยแบบไร้สาเหตุได้ก็คือ เกิดจากการกระทำของจรีาบ จรีาบเป็นจอมปลวกที่ไม่มีหน้หรือต้นไม้ขึ้น สิ่งที่สังสัยอยู่ในจอมปลวกคือสิ่งที่ไม่มีตัวตน มักจะเข้าสิงคน แต่จะไม่เข้าสิงใครสู่มสู่มห้า จะเลือกเข้าสิงคนที่กระทำความผิดหรือลบลู่ตนเท่านั้น บางครั้งจรีาบอาจจะบันดาลให้คนเห็นเป็นเหตุการณ์ต่างๆ เช่น จากการบอกเล่าของชาวบ้านรายหนึ่งซึ่งเล่าว่า มีคนตาคนหนึ่งชื่อ ตาคลิม(ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) เวลาฝนตกมักจะไปส่องกบที่หนองน้ำท้ายหมู่บ้าน ขณะที่ฝนตกหนัก ตาคลิมรู้สึกหนาวมาก แกเหลือบไปเห็นกองไฟอยู่ที่จอมปลวกแห่งหนึ่ง ก็เข้าใจว่าคงจะมีคนจุดไฟทิ้งไว้ ก็เข้าไปผิงไฟจนกระทั่งหายหนาวจึงกลับบ้าน พอรุ่งเช้าก็เล่าให้ตาคุณซึ่งเป็นเจ้าของที่มีจอมปลวกที่แกไปผิงไฟฟัง ตาคุณรีบไปดูตามที่ได้รับคำบอกเล่า พอไปถึงก็พบว่าบริเวณนั้นเป็นที่โล่งเตียน ดินก็แห้ง ฟินแม่สักท่อนก็ไม่มี ร่องรอยของการจุดไฟก็ไม่มีให้เห็นแม้แต่ร่องรอย ตาคุณจึงบอกว่าตาคลิมคงจะถูกจรีาบหลอกแล้ว เพราะจอมปลวกแห่งนั้นมีคนเจอเหตุการณ์แบบเดียวกันมาบ่อยครั้ง

การเช่นไหว้จรีาบจะมีการนำอาหาร คือเกลือคลุกกับดินจอมปลวก(ชาวบ้านเชื่อต่อกันมาว่าจรีาบชอบของเค็ม) แล้วเอาไปไหว้ตรงที่มีจอมปลวกนั้นตั้งอยู่ เพื่อเป็นการขอมาในสิ่งที่ได้ทำผิดพลาด เช่น อาจได้ไปถ่ายหนัก ถ่ายเบาบริเวณดังกล่าวโดยไม่รู้ตัว หรือบางคนก็ไปพินดินจอมปลวกตรงนั้นทิ้งเสีย จนทำให้เขาไม่มีที่อยู่ เป็นต้น (นางเฮียด บุญสม และนายคุณ ถาวรผาด, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2550) จากคำบอกเล่าของคนในหมู่บ้าน ทำให้ทราบว่า นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีคนเจ็บป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุหลายราย เมื่อใช้วิชาทางไสยศาสตร์ เช่น คนทรงแล้วทำให้ทราบว่าถูกระทำโดยจรีาบ จากนั้นจึงทำพิธีแก้ไข ตามที่ได้รับคำแนะนำอาการเจ็บป่วยนั้นจึงดีขึ้น

ทมบอบ(ทมบ – อบ)

ทมบอบ เป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน คล้ายจรีาบและหมาดำ ทำจากขี้ผึ้งผสมกับน้ำมันพราย ชอบแทรกซึมเข้าไปหากินกับคนป่วย วิธีการรักษา มักจะใช้คนตีมีวิชาไสยศาสตร์มาปิดเป่ารักษา ไม่มีกรเช่นไหว้ เช่นเดียวกับหมาดำ เพราะถือว่าเป็นของไม่มี จากการสอบถามทราบว่า ทมบอบเป็นขี้ผึ้งที่ลงคาถาอาคมเลี้ยงไว้ เพื่อป้องกันและรักษาเจ้าของ ทมบอบจะชอบกินของดิบ เจ้าของอาจจะหาให้กิน หรือไม่ก็หากินเอง สิ่งทีกิน ได้แก่ กบ เขียด ปลา และของดิบต่างๆ บางคนจะเรียกว่า “กระสือ” ทมบอบอาจเกิดจากการเรียน

คาถาอาคมต่างๆ แล้วไม่สามารถยึดถือ หรือปฏิบัติตามข้อยกเว้นได้ ในที่สุดคนเรียนเองก็อาจกลายเป็นทรมอบอบ หรือกระสือ เสียเอง(นายคุณ ฤาพรผาด, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2550)

ชาวบ้านเชื่อว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ไม่ดี เป็นอัปมงคล ชอบทำร้ายผู้อื่น หากมีในหมู่บ้านก็ต้องรีบกำจัดเสีย หากปล่อยให้อยู่ในหมู่บ้านจะเป็นอันตรายต่อหญิงตั้งครรภ์และผู้สูงอายุ รวมทั้งผู้ป่วย เพราะเมื่อสิ่งเหล่านี้เข้าสิงใครก็มักจะเข้าไปกินอวัยวะภายในของผู้ป่วยรายนั้นด้วย หากญาติสามารถหาคนดีมีวิชามารักษาหรือปัดเป่าไล่ออกจากร่างไม่ทัน ก็จะทำให้คนที่ถูกสิงเสียชีวิตในที่สุด

อกาแซ

อกาแซ หมายถึงของที่ไม่มีเจ้าของ ไม่มีตัวตน ไม่มีที่อยู่ หากใครถูกอกาแซแทรกซึมเข้าไปในร่างกายก็จะทำให้ร่างกายอ่อนแอ เจ็บป่วยง่าย ดังนั้น หากทราบว่าตนเองมีอกาแซอยู่ในร่างกาย(ต้องมีคนมีวิชาดูให้ หรือไม่ก็ผ่านพิธีกรรม “การโหลมะมีวด” จึงจะล่วงรู้ได้) ก็ต้องรักษาโดยใช้วิธีปัดเป่าของผู้ที่มีวิชาอาคม(บัวทอง ปินะกาโส, สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2550) ผู้ที่ถูกอกาแซแทรกซึมเข้าไปในร่างกาย ไม่จำเป็นต้องมีการเซ่นไหว้ เพียงแต่ให้คนที่มีความชำนาญคาถาปัดเป่าและไล่ออกจากร่างก็พอแล้ว นอกจากนี้ผู้สูงอายุในหมู่บ้านปรือเกียนยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมอีกว่า การที่อกาแซเข้าไปแทรกซึมอยู่ในร่างของใครแสดงว่าคนๆ นั้นร่างกายกำลังอ่อนแอ หรืออาจจะกำลังเจ็บป่วยอยู่ อกาแซจึงแทรกซึมเข้าไปได้โดยง่าย ส่วนสาเหตุที่เข้าไปนั้น ก็เพื่อแย่งอาหารที่คนนั้นรับประทานเข้าไป

1.1.4 ความเชื่อเกี่ยวกับครูกำเนิด(กรู-กำ-เนิด)

ชาวไทยเขมรในจังหวัดสุรินทร์หลายครอบครัวเชื่อว่า มนุษย์เกิดมามีครูกำเนิดติดตัว จึงได้ จัดทำ “จวมกรู” อันเป็นสัญลักษณ์แทนครูกำเนิดไว้ประจำบ้าน เมื่อเกิดความทุกข์ขึ้นในบ้านก็มักจะสันนิษฐานว่าครูกำเนิดเป็นเหตุ จะต้องจัดการเล่นมะมีวดเพื่อให้ครูกำเนิดสนุกสนาน และไม่มารบกวนบุคคลในครอบครัว เมื่อมีการรำการร้องจนเป็นที่พอใจแล้วตามเวลาที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น จะมีการเชิญครูกำเนิดออก โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. นำเอาเครื่องเซ่นบนร้าน ลงมาทั้ง 2 ชุด ให้คนถือไว้ นำเอาดอกไม้ ไปไม้ที่ระดับอยู่ทั้ง 4 มุมของร้านออกมาแจกให้สมาชิกที่ร่วมกันร้องรำ แจกให้ครบทุกคนที่ยืนอยู่ โดยรอบร้านกลางประจำ คนตรีเริ่มบรรเลง แม่มะมีวดจะเป็นคนร้องเชิญครูกำเนิดออก เนื้อหาของคำร้องจะพรรณนาเกี่ยวกับการมาร้องรำครั้งนี้ เมื่อเป็นที่พอใจแล้วก็ขอให้กลับไป สิ่งใดที่ไม่เป็นที่พึงพอใจก็ขอร้องด้วย และขอให้ลูกหลานจงประสบแต่โชคคืออย่าได้มีภัยใดมาแผ้วพาน

2. ทุกคนจะรำไปรอบๆ ประมาณ 5 นาที จะนั่งลงพนมมือไหว้ และมีอาการเหมือนตอนที่ครูกำเนิดจะเข้าทรง เช่น ชูมือที่พนมขึ้นเหนือศีรษะวนรอบเป็นวงตรงหน้าจากบนลงล่างหรือทับไปขวา ตัวสั่น คนคูที่อยู่รอบๆ จะช่วยกันปรบมือให้จังหวะสนุกสนานครึกครื้น ถ้าคนไหนที่ครูกำเนิดยังไม่ยอมออกก็จะรำไปเรื่อยๆ ตอนครูกำเนิดออกไปนั้นจะสังเกตได้จากผู้นั้นจะเอามือลูบหน้า ลืมตา มีสติสัมปชัญญะกลับคืนมาเป็นตัวของตัวเองอีกครั้ง หลังจากนั้นทุกคนจะนำสิ่งของที่ถือไว้ไปวางที่ร้านเหมือนเดิม

ภาพจวมกรู หรือครูกำเนิดประจำบ้าน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ถือเป็นส่วนหนึ่งของความเชื่อที่สัมพันธ์กับคนในชุมชนเขมร โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนเขมรหมู่บ้านปรือเกียน ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ หลายความเชื่อจะเห็นว่าชาวบ้านค่อนข้างจะเชื่อถืออย่างเหนียวแน่น เช่น ความเชื่อเรื่องครูกำเนิด เรื่องตาจะเสราะ เรื่องผีบรรพบุรุษ หรือเทพเจ้าที่สำคัญๆ บางองค์ เช่น นางกวกี และแม่โพสพ เป็นต้น ส่วนบางความเชื่อ เช่น แจก-เคมา จร๊าบ อกาแซ คมอช-เซา แม้จะเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นได้ด้วยตา แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่า หากสิ่งเลวร้ายเกิดขึ้นในหมู่บ้าน หรือเกิดขึ้นกับชาวบ้านโดยไม่ทราบสาเหตุ เมื่อมีการประกอบพิธีกรรม “การโจลมะมีวด” และ “แม่มะมีวด” ได้ทำนายทายทักว่าการเจ็บป่วยเกิดจากสิ่งเหล่านี้ ญาติหรือชาวบ้านก็จะรีบหาวิธีแก้ไขหรือรักษาทันที ทั้งนี้เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่มีความคิดอย่างเดียวกันว่า “ไม่เชื่อก็ไม่สมควรที่จะลบหลู่”

1.2. ความเชื่อเรื่องการบายศรีสู่ขวัญ(เฮา – ปลิง)

มนุษย์ต่างเชื่อว่าสิ่งมีชีวิตแม้จะมีร่างกายเป็นส่วนประกอบสำคัญ แต่สิ่งสำคัญที่ประกอบกันมากับร่างกายก็คือ “ขวัญ” เป็นสิ่งที่มีประจำกายของทุกคน มีหน้าที่พิทักษ์รักษา คอยดูแลให้เจ้าของร่างกายมีความสุข เมื่อขวัญไม่อยู่กับร่างกาย ก็อาจทำให้ประสบเคราะห์กรรม ได้รับอันตราย อาจถึงแก่ชีวิต หรือการดำเนินชีวิตไม่เป็นปกติสุขนั่นเอง ขวัญจึงมีความสำคัญต่อสิ่งมีชีวิต เป็นเครื่องพิทักษ์รักษาให้ร่างกายดำรงอยู่ได้ คนในท้องถิ่นแทบทุกกลุ่มจึงมีพิธีกรรม บำรุงขวัญ สร้างกำลังใจให้เกิดแก่ขวัญ เพื่อให้คนและสรรพสิ่งสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุข

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสังเกตและสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมการ “โจลมะมีวด” พบว่า ตลอดระยะเวลาหลายชั่วโมงที่คนเป็นร่างทรงประกอบพิธีกรรม คนในครอบครัว บรรดาญาติของผู้ป่วย รวมทั้งชาวบ้านในชุมชนที่เข้ามาร่วมในพิธีกรรมจะมีการเรียกขวัญผู้ป่วยเป็นระยะ ซึ่งวิธีการเรียกขวัญก็จะทำขึ้นง่ายๆ โดยการการนำฝ้ายหรือด้ายสายสิญจน์ที่เตรียมไว้มาผูกที่ข้อมือและข้อเท้าของผู้ป่วย แล้วก็กล่าวถ้อยคำที่เป็นคำเรียกขวัญว่า

“โม เวย โม ปลิง เปลียะฮ เนียะ(ตามด้วยชื่อคนป่วย) นา ออย ฉับ บัด กรุน บัด ซือ เลินฯ ปลิง ไทว โนว แอ นา ก็ ฉับ ลีอบโม โจล กนอง โคลน วิญ นา”

แปลได้ว่า “ขอให้...(ชื่อผู้ป่วย) หายเจ็บหายป่วยไวๆ ขวัญหนีหายไปไหนก็ขอให้รีบกลับเข้ามาในร่างของ...(ชื่อผู้ป่วย) เร็วๆ ด้วยเถิด”

สำหรับผู้ป่วยบางราย หลังจากที่มีการประกอบพิธีกรรมแล้ว จะให้แม่มะมีวดเรียกขวัญให้อีกครั้ง โดยญาติจะต้องเตรียมอุปกรณ์เครื่องเช่น ได้แก่ ชั้น(ปดล) 1 ใบใส่ข้าวสารไปด้วย ผ้าขาว 1 ผืน ยอดตองของกล้วยน้ำว่าเท่านั้น และต้องเป็นยอดตองที่เพิ่งแตกใหม่เป็นใบ ไข่ไก่ 1ฟอง ฐูปเทียน ด้ายผูกข้อมือเพื่อเรียกขวัญ 9 มัด มัดละ 9 เส้น เพื่อไปขอให้คนเข้าทรงเรียกขวัญให้ โดยแม่มะมีวดจะกล่าว ดังนี้

โมเวยโมปลิงเปเลียเนียะ/เนียงนา โนวเอตีกขลาตกระเปอเวียคำ โนวเอตบ-เอ ไปรชลาจขลาเวียคำ โนวตามเวียลขลาจเมียรเสตราเวียตามโมปลิงโย โมเวย...โมโจล นองรูปโนวนิ่งองค์ โมเนาเนิงเปติยะเอิงเมียนบายโฮบจัญญ โนวเสราจเกบายเวียกัทมอ อังกอเกกักร มโฮบเกมินจัญญ ตรลบโมกเปติยะเอิงบายกัลลอ อังกอจักรวง โมกโนวนิ่งโกญเนิงจาเรบาะเอิงเจียเจียง ...เออ...ออยบัดจื่อซื่อจังกัดเฮยนา...”

แปลได้ว่า “ขวัญเอยขวัญมา ขวัญจงมาอยู่กับ(ชื่อผู้ป่วย).....อยู่ในน้ำก็กลัว จะเข้กัด อยู่ในป่าในเขาก็เกรงเสือจะทำร้าย อยู่ตามทุ่งก็เกรงมารร้ายมาผจญ มาเถิดหนามาอยู่ในร่างตน มาอยู่บ้านเราข้าวปลาอาหารสมบูรณ์ ไปอยู่บ้านเขาเมือง เขาไม่สุขสบายดอก ข้าวเปลือกก็มีแต่หิน ข้าวสารก็เม็ดแข็ง กับข้าวก็ไม่อร่อย มาอยู่บ้านเราข้าวปลาสมบูรณ์ มาอยู่กับลูกกับหลานของเราดีกว่า มาเอยขวัญมา....มาอยู่ในร่าง ให้หายเจ็บหายไข้ตั้งแต่บัดนี้”

ความน่าสนใจของการเรียกขวัญคนป่วยในพิธีกรรม “การโละมะมีวด” นั้นคือทั้งญาติและผู้ที่เกี่ยวข้องในพิธีกรรมจะช่วยกันเรียกขวัญและร่วมกันผูกข้อมือให้ผู้ป่วยเพื่อเป็นการเรียกขวัญของผู้ป่วยให้กลับมาอยู่กับเนื้อกับตัวอีกครั้ง ซึ่งตลอดระยะเวลาของการประกอบพิธีก็จะมี การเรียกขวัญบ่อยครั้ง การกระทำเช่นนี้ สามารถสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าคนในชุมชนเขมรทุกคนยังมีความเชื่อว่า ขวัญ เป็นส่วนสำคัญในชีวิตคนเรา ถ้าขวัญอยู่กับตัวผู้เป็นเจ้าของขวัญจะทำให้ผู้นั้นเป็นปกติสุข แต่ถ้าหากว่าขวัญไม่อยู่กับตัวผู้เป็นเจ้าของก็จะทำให้เกิดความเจ็บป่วยขึ้น ดังนั้น จึงต้องมีการเรียกขวัญกลับเข้าร่างโดยการประกอบพิธีทำขวัญและเป็นที่น่าสังเกตคือขณะที่มีการเรียกขวัญนั้นไม่เฉพาะแต่หมอทำขวัญ (ในที่นี้ หมายถึง แม่มะมีวด หรือคนทรง) และคนในครอบครัวเท่านั้นที่ช่วยกันเรียกขวัญให้แก่คนป่วย แต่หมายรวมถึงชาวบ้านในชุมชนที่อยู่ในพิธีต่างก็ช่วยกันเรียก เพราะชาวบ้านเชื่อว่า หากขวัญหนีไปไกลอาจจะไม่ได้ยินและไม่ยอมกลับมาเข้าร่าง เพราะฉะนั้นทุกคนที่อยู่บริเวณที่มีการประกอบพิธีจึงช่วยกันเรียกเพื่อให้ขวัญที่หนีไป ได้ยินและรีบกลับเข้าร่างคนป่วยเร็วขึ้น การเรียกขวัญ หรือการเอาปลิงของคนเขมร ไม่เพียงแต่ทำให้เราทราบการดำรงชีวิตของคนในชุมชนเขมรในหมู่บ้านปรีอเกียนว่ามีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายตามแบบฉบับของชนบทไทย แต่ยังสามารถสะท้อนให้เห็นความสำคัญทางด้านสังคมคือ การทำพิธีเรียกขวัญ (เอาปลิง) เป็นการรวบรวมพลังทางจิตใจให้เข้มแข็งเพื่อต่อสู้กับความเจ็บป่วย อีกทั้งยังสร้างความเป็นปึกแผ่นและสร้างความสามัคคีภายในชุมชนอีกด้วย

ภาพการเรียกขวัญผู้ป่วยในขณะที่ประกอบพิธีกรรม ภาพการเรียกขวัญผู้ป่วยในขณะที่ประกอบพิธีกรรม

2. ความสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรรม “การโจลมะมีวด” กับบริบทต่างๆ

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรรม “การโจลมะมีวด” กับบริบทต่างๆ หมายถึง การวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของพิธีกรรมที่มีต่อบริบทของพิธีกรรม ได้แก่ ผู้ประกอบพิธี ผู้รับการบำบัดรักษา และผู้ร่วมพิธีกรรม ซึ่งหมายถึง คนในชุมชนเขมร หมู่บ้านปรีอเกียน ต.นอกเมือง อ.เมือง จ.สุรินทร์ นั่นเอง ดังนั้นการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นบทบาทหน้าที่ของพิธีกรรม การ “โจลมะมีวด” ที่มีต่อบริบทของพิธีกรรมทั้งสามส่วนดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของวิเลียม บาสคอม ศิริพร ณ ถลาง ขนิษฐา จิตชินะกุล ภานุพงษ์ อุดมศิลป์ และสุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์ มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์

จากการลงภาคสนามเพื่อแจกแบบสอบถาม สัมภาษณ์ และสังเกตเหตุการณ์แบบมีส่วนร่วม สามารถสรุปบทบาทหน้าที่ของพิธีกรรมที่มีต่อบริบทของพิธีกรรม 6 ประการ ดังนี้

2.1 บทบาทหน้าที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ

พิธีกรรม “การโหลมะมีวด” ถือว่า เป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจของคนในหมู่บ้าน สามารถสร้างความอบอุ่น ปลอดภัยแก่คนในหมู่บ้านได้ ดังที่เมอร์เรย์ (อ้างในสิริอร วิชชาวุธ , 2542 : 246) ได้พูดถึงในเรื่องที่ว่ามนุษย์นั้นต้องการหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด ทางด้านร่างกาย และความตาย และอาจกล่าวได้ว่าพิธีกรรม “การโหลมะมีวด” เป็นพิธีกรรมที่ทำให้ชาวบ้านได้หนีจากความเจ็บปวดทางใจได้ทางหนึ่ง กล่าวคือ มีเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจในยามที่มีปัญหาและไม่สามารถหาทางออกได้ จากการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมพบว่า คนในชุมชนนี้มีความแตกต่างหลายด้านทั้งในแง่ความคิด ความเชื่อ และสิ่งบูชา แต่ทุกคนในหมู่บ้านนั้นต่างมีเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจอย่างเดียวกันคือ การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คอยดูแลรักษาตนเองและหมู่บ้าน ดังที่ปรากฏว่า มีการบูชาศาลปู่ตาประจำหมู่บ้านร่วมกัน ในช่วงเดือนเมษายนของทุกปี การเคารพต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน หรือการร่วมกันมาให้กำลังใจผู้ป่วยเมื่อมีการประกอบพิธีกรรม “การโหลมะมีวด” ในครอบครัวใดครอบครัวหนึ่ง การกระทำเช่นนี้สามารถสะท้อนให้เห็นว่า ชาวบ้านในชุมชนมีเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจร่วมกัน ทั้งการยอมรับนับถือในสิ่งที่มีตัวตน เช่น พระสงฆ์ และในสิ่งที่ไม่ตัวตน เช่น ผี เทวดา ศาลปู่ตาประจำหมู่บ้าน เป็นต้น ไม่ว่าจะมิเหตุผลหรือไม่ก็ตาม แต่ถือได้ว่าพิธีกรรมการ “โหลมะมีวด” สามารถเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เป็นที่ยอมรับกันในชุมชนเขมร หมู่บ้านปรีอเกียนได้เป็นอย่างดี และจากความเชื่อ ความศรัทธาต่อสิ่งต่างๆ เหล่านั้น ชาวบ้านก็จะหาทางแสดงออกมาจนเกิดเป็นพิธีกรรมที่สอดคล้องกับความเชื่อของตน ซึ่งพิธีกรรม “การโหลมะมีวด” สามารถเป็นเครื่องชี้บอกถึงความเชื่อของชาวบ้านได้ โดยการส่งผ่านมาสู่พิธีกรรมการขอมาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่ตนอาจจะทำการลบหลู่ดูหมิ่นจะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม รวมไปถึงการได้มีโอกาสขอขมาลาโทษและขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ที่ตนนับถือได้ช่วยประทานพรมาให้ตนเองและชาวบ้านด้วย กล่าวง่าย ๆ คือ ทั้งผู้ประกอบพิธีกรรม(แม่มะมีวด) ผู้รับการบำบัดรักษา ญาติของผู้รับการบำบัดรักษา รวมถึงชาวบ้านน่าจะมีความรู้สึกเช่นเดียวกันคือ ใช้พิธีกรรมการ “โหลมะมีวด” เป็นหนึ่งในสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ อย่างน้อยการที่แม่มะมีวดรับองค์มาประทับในร่างก็ทำให้ตนเองหายป่วย และมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยปกป้องคุ้มครอง ส่วนคนที่ป่วยไข้โดยไม่ทราบสาเหตุรวมไปถึงญาติที่รู้สึกอึดใจที่พิธีกรรมดังกล่าวช่วยค้นหาทางออกในยามที่ทุกคนกำลังอับจนหนทาง จึงนับว่าพิธีกรรม “การโหลมะมีวด” ได้แสดงบทบาทหน้าที่ในฐานะที่เป็นเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

2.2 บทบาทหน้าที่ในการเป็นตัวกำหนด และควบคุมสังคม

หากมองในเชิงบทบาทหน้าที่ อาจกล่าวได้ว่า พิธีกรรมดังกล่าวสามารถช่วยในการกำหนดและควบคุมสังคมได้เป็นอย่างดี ช่วยให้ชาวบ้านปฏิบัติแต่สิ่งถูกต้อง ไม่ประพฤติผิดต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือ หรือที่คนในหมู่บ้านยึดถือปฏิบัติกัน เพราะเมื่อใดก็ตามที่มีคนในหมู่บ้านเจ็บป่วย ก็จะมีคนเชื่อว่า มีคนในหมู่บ้านประพฤติปฏิบัติบางสิ่งบางอย่างผิดทำนองคลองธรรม นับได้ว่าพิธีกรรม “การโหล่มะมีวด” สามารถช่วยควบคุมและกำหนดให้คนในชุมชนทำแต่สิ่งถูกต้อง เพราะถ้าทำผิดหรือที่คนในอีสานรู้จักกันดีว่าคละลำ ก็จะทำให้คนในครอบครัวหรือหมู่บ้านเจ็บป่วย ไม่ให้ฝ่าฝืนหรือทำเรื่องที่ผิด เมื่อทำผิดแล้วนอกจากจะไม่ได้รับการยอมรับจากผู้คนในสังคม อาจส่งผลกระทบต่อคนในครอบครัวเจ็บป่วยได้ ดังนั้น จึงต้องมีการประกอบพิธีกรรมการ “โหล่มะมีวด” เพื่อหาที่มาและทำการขอขมา เช่น กรณีที่หนุ่มสาวประพฤติตนผิดต่อจารีตประเพณี เช่น การได้เสียกันก่อนแต่งงาน ซึ่งคนไทยเชื้อสายเขมรค่อนข้างถือเรื่องนี้มาก เรียกว่า การผิดผี ต้องการขอขมาต่อผีบรรพบุรุษ ซึ่งสาเหตุการประพฤติผิดทำนองคลองธรรมดังกล่าว ก็อาจทำให้ญาติผู้ใหญ่ในบ้านไม่สบายโดยไม่ทราบสาเหตุและไปรักษาที่ไหนก็ไม่หาย จึงต้องมีการทำนายทายทัก และทำพิธีขอขมาผีบรรพบุรุษรวมถึงพ่อแม่ เหตุการณ์ร้ายแรงต่างๆ จึงจะดีขึ้น (นางเยียด บุญสม, สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2548.) จึงอาจกล่าวได้ว่าพิธีกรรม “การโหล่มะมีวด” มีส่วนช่วยในการทำให้คนหมู่บ้านปรือเกียนตั้งตนอยู่ในความดี เป็นตัวกำหนดและควบคุมคนสังคมให้ดำเนินชีวิตในวิถีที่ถูกต้องรลองคลองธรรม

2.3 บทบาทหน้าที่ในการเป็นเครื่องมือในการรวมตัวกันของลูกหลานและเป็นแหล่งรวมความสามัคคีกันของคนในหมู่บ้าน

การประกอบพิธีกรรม “การโหล่มะมีวด” เพื่อรักษาคนป่วยแต่ละครั้งนั้น ลูกหลานที่ทำงานอยู่ในที่ห่างไกลจะต้องเดินทางกลับมาร่วมในพิธีกรรมด้วยเสมอ เพื่อเป็นการให้กำลังใจคนป่วยและมา ร่วมรับฟังสาเหตุการเจ็บป่วยและจะได้แก้ไขร่วมกัน จากการสัมภาษณ์คนในครอบครัวของผู้ป่วย ทำให้ทราบความรู้สึกของคนที่เป็นพ่อแม่หรือตายายว่า มีความสุขที่ได้เห็นลูกหลานกลับมาร่วมงานกันอย่างพร้อมหน้า มาให้กำลังใจพ่อ และมาปิดเป่าสิ่งชั่วร้ายออกจากตนเองตลอดจนคนในครอบครัวด้วยเพราะมีโอกาสไม่มากนักที่จะได้พบลูกหลานของตนเอง นอกจากวันหยุดสำคัญประจำปี

จากการที่ผู้วิจัยเข้าร่วมสังเกตการณ์การประกอบพิธีกรรมตั้งแต่นั้น พบว่า ในช่วงการเตรียมงาน ผู้ชายในหมู่บ้านจะมาช่วยกันสร้างปะรำพิธี กางเตนท์ และปูเสื่อสำหรับให้แขกที่

จะมาร่วมพิธีในตอนเย็นได้นั่งสบาย ไม่ต้องตากน้ำค้าง ขณะช่วยกันทำงาน และเห็นว่า ทุกคนช่วยกันทำงานอย่างขยันขันแข็ง และต่างก็พูดคุยกันอย่างสนุกสนาน ได้ถามสารทุกข์สุกดิบซึ่งกันและกัน ส่วนผู้หญิงก็จะช่วยกันทำกับข้าวเพื่อเลี้ยงคนที่มาช่วยงาน ส่วนคนแก่จะนั่งล้อมวงให้กำลังใจคนป่วย พูดในสิ่งที่เป็นมงคล ให้คนป่วยรู้สึกว่าจะตนเองจะต้องหาย ในช่วงบ่ายแม่มะมีวดและทีมงานมาถึงก็จะจัดตั้งอุปกรณ์ในการทำพิธีทุกคนที่มาร่วมในพิธี ส่วนนักดนตรีจะจัดเตรียมอุปกรณ์ของตนให้พร้อมสำหรับการบรรเลงตลอดคืน จากการสัมภาษณ์พบว่า เครื่องดนตรีหลักที่ใช้คือ ระนาด ซอ อู้ ปี่ และกลอง ส่วนใหญ่นักดนตรีที่มาเล่น อาจจะเป็นคนในหมู่บ้าน ปรีอเกียนหรือต่างหมู่บ้านก็ได้ ซึ่งส่วนใหญ่จะรู้จักและคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี เท่าที่ได้ข้อมูลมาพบว่า ปัจจุบันที่มนักดนตรีจะมาพร้อมกับแม่มะมีวดที่ประกอบพิธีกรรม ดังเช่นที่แม่มะมีวดณี (นางอรุณี) ที่จะมีที่มนักดนตรีที่เดินทางไปพร้อมกับตนอยู่แล้ว

ภาพการรวมตัวกันของลูกหลานเพื่อให้เรียกขวัญและให้กำลังใจผู้ป่วย

จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้ที่มาร่วมงาน ส่วนใหญ่กล่าวว่าในทำนองเดียวกันว่า ต้องการมาให้กำลังใจผู้ป่วย ในขณะที่เดียวกันก็อยากให้แม่จะมีวัดขับไล่สิ่งชั่วร้ายออกไปจากตน และคนในครอบครัวด้วย จึงเต็มใจมาร่วมงาน ซึ่งแต่ละคนก็ตั้งใจที่จะร่วมพิธีกรรมตั้งแต่ต้นจนจบ ในอดีตทราบว่าใช้เวลาประกอบพิธีกรรมตั้งแต่บ่ายจนกระทั่งรุ่งเช้าของอีกวัน แต่ปัจจุบันลดลง เหลือประมาณ 7-8 ชั่วโมง โดยเริ่มจาก 6 โมงเย็น หรือ 1 ทุ่ม และเสร็จสิ้นประมาณ 2 หรือ 3 นาฬิกาของอีกวัน เท่าที่สังเกตทุกคนที่ร่วมงานไม่มีใครได้แสดงที่ทำว่าเบื่อหน่ายหรือรีบกลับไปนอน ยิ่งดึกยิ่งพบว่าหลายคนลุกขึ้นมาร่วมรำไปพร้อมกับแม่จะมีวัดอย่างสนุกสนาน

2.4 บทบาททำหน้าที่ให้การศึกษา

ส่วนใหญ่ประเพณีหรือพิธีกรรมต่างๆ นั้นจะมีการบอกเล่าปากต่อปาก จากรุ่นสู่รุ่น โดยไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ในภาพรวมของพิธีกรรมมีสิ่งที่ทำให้เรียนรู้มากมายทั้งในด้านรูปธรรมและนามธรรม ดังนี้

2.4.1 ในด้านรูปธรรม มีให้เห็นตั้งแต่การเตรียมพิธีกรรมตั้งแต่ต้นจนจบ ถือเป็นศาสตร์และองค์ความรู้ที่คนรุ่นหลังควรบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งผู้วิจัยสามารถประมวลออกมาให้เห็น ดังนี้

การทำบายศรีสู่ขวัญ นอกจากการเรียนรู้การจัดปะรำพิธีแล้ว หากพิจารณาอย่างละเอียด จะได้เรียนรู้ว่าบายศรีถือเป็นอุปกรณ์สำคัญในการประกอบพิธีกรรม และบายศรีแต่ละชนิดก็มีขั้นตอน วิธีการทำแตกต่างกัน สื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์แตกต่างกัน หากสนใจสอบถามผู้ทำหรือ แม่จะมีวัด ก็จะได้รับเป็นความรู้ว่า บายศรีแต่ละชนิด ใช้บูชาสิ่งใด มีขั้นตอน วิธีการทำอย่างไร สะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาชาวบ้าน รวมไปถึงการให้ความหมายของบายศรีแต่ละชนิดด้วย

ภาพการจัดปะรำพิธี และบายศรีที่ใช้ในการประกอบพิธี

ภาพการจัดปะรำพิธี และบายศรีที่ใช้ในการประกอบพิธี

ดนตรีและเพลงที่ใช้ตลอดการประกอบพิธีกรรม ในการทำพิธีแต่ละช่วง พบว่าจะมีการใช้ดนตรีและหมอลำประกอบ เนื้อร้องก็จะเปลี่ยนไปด้วยทุกครั้ง จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม พบว่าวิธีการร้องในพิธีกรรมแต่ละช่วงจะใช้จังหวะและท่วงทำนองเพลงแตกต่างกัน จากการสอบถาม พบว่าเพลงที่ใช้ประกอบพิธีกรรมนั้นจะมีเนื้อหาหรือบทร้องที่ไม่ตายตัว แต่ท่วงทำนองนั้นจะต้องตายตัว เพื่อจะได้ขับร้องได้ง่าย และเท่าที่การเล่นเพลงขึ้นอยู่กับองค์ที่ลงด้วยว่าเขาต้องการจะฟังเพลงอะไร หากเล่นแล้วเขาไม่พอใจก็ต้องเปลี่ยนเพลง ในจุดนี้ก็ทำให้เห็นถึงความสามารถของนักดนตรีค่อนข้างสูง และต้องเป็นคนที่มีความชำนาญในจังหวะดนตรี รวมทั้งการประดิษฐ์เนื้อร้องมาอย่างดี หรือในบางกรณีก็ต้องแก้สถานการณ์ให้ได้ เช่น กรณีที่นักมวยมาประท้วงรำมะม๊ะมีวัดก็ต้องเล่นเพลงที่ใช้ในการชกมวย นักมวยจึงจะพอใจ ซึ่งเสียงดนตรีที่ใช่จะต้องเน้นเสียงปี่เป็นสำคัญ นักดนตรีก็ต้องเตรียมพร้อมอยู่ตลอดเวลา และต้องสามารถเล่นเพลงได้หลากหลายแนว แต่เท่าที่พบ ส่วนใหญ่จะเป็นทำนองเพลงพื้นบ้านเขมร

ภาพนักดนตรีที่บรรเลงเพลงขณะประกอบพิธีกรรม “การโหลมะมีวด”

2.4.2 ในด้านนามธรรม ในด้านนามธรรมพบว่า พิธีกรรมการ”โหลมะมีวด” ได้สอนให้ทุกคนในชุมชนได้เรียนรู้สิ่งที่เป็นนามธรรม และนำไปสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 3 ประการคือ **ประการแรก** พิธีกรรมก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่จะประพฤติตนอยู่ในครรลองที่ถูกต้องเหมาะสม **ประการที่ 2** พิธีกรรมสอนให้คนในชุมชนแสดงความกตัญญูต่อบุพการีและบรรพบุรุษ หากคนในชุมชนมีความกตัญญูกตเวทีต่อบุพการีหรือญาติผู้ใหญ่ที่ตนนับถือ เมื่อคนในครอบครัวประสบความลำบาก เจ็บไข้ได้ป่วย เราในฐานะลูกหรือหลาน จะต้องรีบกลับมา เพื่อช่วยกันแก้ไข ในบางครั้งอาจจะไม่จำเป็นต้องรอให้มีการประกอบพิธีกรรมก็ได้ เราสามารถมาให้กำลังใจคนที่ไม่สบายกาย ไม่สบายใจได้ทุกเมื่อ เพราะกำลังใจจากคนในครอบครัว นับว่าเป็นยารักษาโรคขนานดีที่สุดที่สามารถรักษาอาการป่วยทางใจได้ **ประการสุดท้าย** พิธีกรรมสอนให้คนในชุมชนเรียนรู้ที่จะเสียสละและแสดงน้ำใจต่อเพื่อนบ้าน การเสียสละถือเป็นคุณธรรมสำคัญที่ช่วยให้งานสำคัญหลายอย่างสำเร็จลุล่วงไปได้

2.5 บทบาทหน้าที่ที่เป็นเครื่องให้ความเพลิดเพลินความสนุกสนานกับคนในชุมชน

หากกล่าวถึงพิธีกรรม “การโหลมะมีวด” แล้วก็ไม่สามารถปฏิเสธความเพลิดเพลินได้สังเกตได้จากก่อนเริ่มพิธีกรรมชาวบ้านที่มาร่วมงานนั้นจะช่วยกันเตรียมอาหารทั้งคาวหวาน สำหรับเลี้ยงผู้คนที่มาร่วมงาน รวมทั้งอาหารที่ใช้สำหรับถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือ ในขณะที่ร่วมกันจัดสถานที่ปะรำพิธี ผู้วิจัยสังเกตว่าชาวบ้าน หยอกล้อพูดคุยกันอย่างสนุกสนาน ไถ่ถามสารทุกข์สุกดิบซึ่งกันและกัน ต่างคนต่างยิ้มแย้ม มีความสุข ส่วนผู้สูงอายุซึ่งหลายคนก็อยู่คนละคุ่ม

บ้าน นานครั้งจึงจะมีโอกาสได้มาพบกัน เมื่อมีการประกอบพิธีกรรม “การโงมมะมีวด” จึงถือเป็นโอกาสที่ผู้สูงอายุจะได้มีโอกาสมารวมกันและมาให้กำลังใจผู้ป่วยด้วย

นอกจากนี้ ขณะที่มีการประกอบพิธีกรรม ดังที่ได้กล่าวไปข้างแล้วว่า ตลอดช่วงของการประกอบพิธีจะไม่ขาดเสียงเพลง ดังนั้นเมื่อมีเสียงเพลงดังขึ้น ชาวบ้านก็จะลุกขึ้นมารำ บางคนก็รำโดยไม่รู้ตัว (จากการสอบถามได้คำตอบว่า คนๆ นั้นอาจมีองค์ลง และองค์นั้นๆ อยากจะรำรำก็จะลุกขึ้นมาโดยที่จำตัวไม่รู้ตัว) แต่สำหรับญาติของผู้ป่วย หรือชาวบ้านบางคน ก็อาจจะต้องลุกขึ้นมารำ เพราะองค์ที่ลงมาอยากให้ลูกรำด้วยกัน เช่น ตอนที่มีการประกอบพิธีกรรมการรักษายาให้หายสัมพันธ์ ปรากฏว่า มีกุมารทองลงมาประทับ และกุมารทองอยากให้อุ้มแม่ (หมายถึงลูกสาวและลูกเขยของผู้ป่วย) ลูกขึ้นมาเป็นเพื่อน นางวรรณภา และนายไสว ระย่าย้อย ผู้เป็นลูกสาวและลูกเขยของผู้ป่วย ก็ต้องลุกขึ้นมารำด้วย ส่วนชาวบ้านคนอื่นก็สามารถลุกขึ้นมารำด้วยได้หากมีจังหวะหรือดนตรีที่ตนเองชอบ บางจังหวะดนตรีก็พบว่า ชาวบ้านลุกมาร่วมกันทั้งงาน เป็นเหตุให้พิธีกรรมมีความสนุกสนาน จากการสัมภาษณ์ทราบว่า ผู้ป่วยบางคนพอได้ยินเสียงเพลงจากที่เดินไม่ได้ แขนขาอ่อนแรงมาเป็นเดือนก็ลุกขึ้นมารำกับทุกคนได้อย่างน่าอัศจรรย์ นั่นเป็นสัญญาณบอกให้ญาติทราบว่า ได้ทำสิ่งที่เป็นสาเหตุของการเจ็บป่วยเกิดความพึงพอใจ และยอมให้คนป่วยกลับมาใช้ชีวิตได้อย่างเดิมอีกครั้ง

การได้รำรำร่วมกัน ถือเป็นเครื่องให้ความบันเทิง และความเพลิดเพลินแก่ชาวบ้านอย่างหนึ่ง ช่วยให้ชาวบ้านรู้สึกผ่อนคลายความเหนื่อยล้าจากการทำงาน รวมทั้งได้ผ่อนคลายความตึงเครียดต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันด้วย จึงนับว่าพิธีกรรม “การโงมมะมีวด” เป็นทางออกที่ดีทางหนึ่งของชาวบ้านที่ช่วยให้ตนเองเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินร่วมกันกับผู้อื่น จากตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน เช่น ชาวบ้านบางคนจะเป็นที่ทราบกันดีว่าเป็นคนขี้อายมาก ไม่เคยร้องหรือรำรำที่ใดมาก่อน แต่เมื่อมาร่วมในพิธีเมื่อมีคนบอกว่า ลุกขึ้นมารำด้วยกันเพื่อให้องค์พอใจจะได้อยู่ยกโทษให้คนป่วย คนป่วยจะได้หายเร็วๆ คนๆ นั้นก็จะลุกขึ้นมา อาจจะดูเหนียมอายในช่วงแรกและเมื่อเวลาผ่านไปสักพักก็จะลืมความอายเปลี่ยนเป็นร่วมรำรำกับชาวบ้านคนอื่นๆ อย่างมีความสุข

ภาพการร่ายรำร่วมกันของญาติผู้ป่วยและชาวบ้านขณะที่มีการประกอบพิธีกรรม “การโจลมะมีวด”

2.6 บทบาทหน้าที่ในการสร้างเอกลักษณ์ให้แก่ท้องถิ่นของตน

พิธีกรรม “การโจลมะมีวด” ถือว่ามีแต่เฉพาะชุมชนที่เป็นคนไทยเชื้อสายเขมรเท่านั้น จึงอาจจัดว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นได้ ทั้งในด้านของขั้นตอนการประกอบพิธี รูปแบบพิธีกรรม รวมไปถึงการนำดนตรีและบทเพลงมาขับร้องประกอบพิธีตั้งแต่ต้นจนจบ จากที่กล่าวมาทำให้เห็นว่า นอกจากพิธีกรรม “การโจลมะมีวด” จะใช้ในการบำบัดรักษาคนป่วยแล้ว ยังช่วยในการขอพรเพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ปกป้องคุ้มครองคนในครอบครัวผู้ป่วย และชาวบ้านอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ปราศจากภัยอันตรายมาเบียดเบียน ดังที่เมอร์เรย์ (อ้างในสิริ อร วิชชาวุธ, 2542 : 247) กล่าวถึงความต้องการเก็บรักษาหวงแหวน เนื่องจากการโจลมะมีวดมีเฉพาะในชุมชนคนไทยเชื้อสายเขมรเท่านั้น ชาวบ้านจึงเกิดความรัก ความหวงแหนในพิธีกรรมของตนเอง และต้องการเก็บรักษาให้คงอยู่ตลอดไป ดังนั้น จากการลงพื้นที่ภาคสนาม สอบถาม

สัมภาษณ์ ละสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม ทำให้ทราบว่าคนในหมู่บ้านปือเกียนจะมีความภาคภูมิใจที่มีพิธีกรรมเป็นของตนเอง และยังคงอยู่จนถึงทุกวันนี้ อยู่เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางใจของชาวบ้าน ในยามที่เป็นทุกข์และไม่สามารถหาทางออกได้ ดังนั้นจึงได้พยายามปลูกฝังกันมาเป็นเวลายาวนาน โดยเฉพาะการจัดให้มีการบูชาประจำปีในช่วงเดือน 3 ถือเป็นประกอบพิธีที่ยิ่งใหญ่อีกพิธีหนึ่งของจังหวัด ซึ่งการจัดในช่วงเดือนดังกล่าว ไม่ได้จัดขึ้นเพื่อการรักษา แต่เป็นการจัดเพื่อบูชาเทพเจ้า และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปกป้องคุ้มครองคนสุรินทร์ ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยโบราณมาถึงปัจจุบัน

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า พิธีกรรม “การโหลมะมีวด” เป็นมรดกที่สืบทอดมานาน และควรค่าที่จะอนุรักษ์กันต่อไป เพราะตราบไต่ที่พิธีกรรม “การโหลมะมีวด” ยังคงอยู่ได้ ก็ย่อมแสดงนัยยะถึงความเชื่ออันเป็นอัตลักษณ์ของคนในชุมชนเขมร เหนือสิ่งอื่นใดพิธีกรรมนี้ยังมีหน้าที่ต่อคนในชุมชนไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม ชาวบ้าน และตัวผู้ช่วยเอง ทั้งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจ เป็นตัวกำหนดและควบคุมสังคม เป็นเครื่องมือในการรวมตัวกันของลูกหลาน เป็นแหล่งรวมความสามัคคีกันของคนในหมู่บ้าน ให้การศึกษา เป็นเครื่องให้ความเพลิดเพลินความสนุกสนานกับคนในชุมชน และช่วยสร้างเอกลักษณ์ให้แก่ท้องถิ่นของตน นอกจากนี้ นับว่าผู้ทำวิจัยวิจัยเรื่องนี้ได้เป็นส่วนหนึ่งในการร่วมอนุรักษ์พิธีกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนเขมรและธำรงรักษาเอกลักษณ์ของท้องถิ่นของตนไว้ รวมทั้งมีโอกาสเผยแพร่ข้อมูลคติ ความเชื่อ และพิธีกรรมของชุมชนเขมรให้เป็นที่รู้จักในสังคมภายนอกด้วย

เอกสารอ้างอิง

เอกสารและตำรา

กิ่งแก้ว อัดถาวร. **คติชนวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2520.

ชนิษฐา จิตชินะกุล. **คติชนวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2545.

ศีกฤทธิ์ พันธุ์วิไล. **บทสุขวิญจากอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์**. กรุงเทพมหานคร : ศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร, 2527.

จิรวรรณ บัวฝ้ายน. **ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลพระภูมิของชาวบ้าน อำเภอนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. ปริญญาโท. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทร์วิโรฒ ภาคใต้, 2538.

เจือ สตะเวทิน. **คติชาวบ้านไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สิทธิสารการพิมพ์, 2517.

दनัย ไชโยธา. **ลัทธิ ศาสนา และระบบความเชื่อ กับประเพณีนิยมในท้องถิ่น**.

กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส พรินต์ติ้ง เฮาส์, 2538.

หนนต์(นามแฝง). **เทวาลัย**. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์พรินต์ติ้ง, 2535.

นภาพร นำเบญจพล และ อมรรัตน์ จันทร์เพ็ญสว่าง. **จิตวิทยาศาสนา ความเชื่อและความจริง**. กรุงเทพมหานคร : กองทุน บี. ทราเวน, 2537.

ผ่องพรรณ มณีรัตน์. **มนุษย์วิทยากับการศึกษาคติชาวบ้าน**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533.

ภิญโญ จิตธรรม. **ความเชื่อ**. สงขลา : โรงพิมพ์มงคลการพิมพ์, 2522.

----- . "ความเชื่อ" ในวารสารรามคำแหง. 2(2) 54-72 ; กรกฎาคม, 2518.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2536.

รามคำแหง, มหาวิทยาลัย. **พื้นฐานวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ป.

วิมล ไทรนิ่มนวล. **คนทรงเจ้า**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์วาด, 2531.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ และ นิภาวรรณ วิรัชนิภาวรรณ. **การเข้าทรงและร่างทรง ความเชื่อพิธีกรรม และบทบาทที่มีต่อสังคม**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2533.

ศิราพร วิฐะฐาน. "แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อและศาสนาในสังคม" ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย หน่วยที่ 1-7**. หน้า 7-15. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2533.

ส. พลายน้อย(นามแฝง). **เทวนิยาย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรวิทยา, 2534.

----- **อมนุษย์**. พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรวิทยา, 2535.

ส. ศิวรักษ์(นามแฝง) . **พุทธกับไสยในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการศาสนา เพื่อการพัฒนา, 2538.

สั่น สุวรรณเลิศ. **ผีปอบ-ผีเข้าในวรรณคดีทางจิตเวชศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, 2529.

สุริยา สมุทคุปดี. **ทรงเจ้าเข้าผี : วาทกรรมของลัทธิผี และวิกฤติการณ์ของความทันสมัยในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2539.

สุทธิรักษ์ อำพันวงศ์. **พระภูมิเจ้าที่**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2522.

สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์. **คติชนวิทยา**. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2543.

สัมภาษณ์

คุณ ภาพผาด , สัมภาษณ์, 15 มกราคม, 2550.

เคลียง ดวงเดี้ยว, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2550.

จันทรา เรื่องสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2550

ชาตรี เกิดเหมาะ, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2550

ตม เหลือดี สัมภาษณ์, 18 เมษายน 2548.

บัวทอง ปิ่นกะโกส , สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2550.

ประทีป ขาวดี, สัมภาษณ์, 20 ธันวาคม 2550.

ปลัด สุใต้ทอง , สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2549.

โพบ เหลือดี , สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2549.

เยียด บุญสม , สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2550.

วรรณภา ระย่าย้อย , สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2548.

สุนัน ฉายกล้า, สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2548.

ไส กงทอง , สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2548.

ไสว ระย่าย้อย , สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2548.

อรุณี นาคชาติ, สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2548.